

Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης

(Συμπεράσματα - Προτάσεις)

Οι εργασίες του συνεδρίου έκλεισαν με Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης, στην οποία συμμετείχαν η καθ. Α. Κατσέλη, ο Δήμαρχος Βόνιτσας κ. Ν. Αρνής, ο καθ. Ε.Μ.Π. Α. Βασενχόβεν, η ερευνήτρια ΚΕΠΕ κ. Κ. Παχάκη, ο Τεχνικός Διευθυντής ΕΤΑΝΑΜ κ. Κ. Αρβανίτης και ο Σύμβουλος ΥΠΕΧΩΔΕ κ. Δ. Τσίρος. Συντονιστής της συζήτησης ήταν ο καθηγητής Ε.Μ.Π. Α. Παταγιαννάκης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Θα προσπαθήσουμε στην τελική φάση να μαζέψουμε τα συμπεράσματα και να ομιλήσουμε λίγο για το «διά ταύτα», από εδώ και πέρα, τί καινούργιο μπορεί να γίνει.

Θεωρώ ότι το πρώτο που πρέπει να κρατήσουμε είναι, η αυξανόμενη ευαισθησία της κοινής γνώμης, γύρω από τα θέματα της αειφόρου ανάπτυξης, αυτός ο νέος όρος που μπήκε στην ζωή μας και θα μας βασανίζει την επομένη δεκαετία.

Σήμερα είναι νομίζω εμφανές ότι, έχουμε αρχίσει να τα ξεπερνάμε, η φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος, φαίνεται ότι μας απασχολεί σοβαρά, στον Αμβρακικό δεν μπορεί να γίνει οτιδήποτε, μπορεί να γίνουν πολλά πράγματα, αλλά όχι οτιδήποτε, γι' αυτό νομίζω ότι έχει γίνει πλέον κατανοητό, σ' όλα τα επίπεδα, από τα κόμματα και την πολιτική ηγεσία, μέχρι τον τελευταίο τεχνικό ή κάτοικο που μίλησε σ' αυτό το συνέδριο.

Σημείο δεύτερο. Νομίζω ότι είναι επίσης εμφανές, σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε πριν δέκα χρόνια, η εξομάλυνση και η εκλογικευση των αντιπαλοτήτων. Είναι σαφές πια ότι, μπαίνουμε σε ένα διάλογο πολύ πιο υγιή, κρατάει ο καθένας τις διαφορές του, αλλά σαφώς μπορούμε να ξεπεράσουμε άσκοπες αντιπαλοότητες. Δεν θέλω να πω το ακραίο σύνθημα των οικολόγων. Ο Αμβρακικός σε τελευταία ανάλυση ανήκει στα ψάρια του, ανήκει και στους κατοίκους του, αυτό είναι σαφές, ότι το προσεγγίζουμε με πιο ρεαλιστικό σήμερα τρόπο.

Αυτές είναι δύο προϋποθέσεις αναγκαίες, δεν είναι ικανές για να αλλάξουν τον ρου της ιστορίας, αλλά είναι ικανές συνθήκες, γιατί ως τώρα λειτουργούσαν ως αντικίνητρα.

Σημείο τρίτο. Να δούμε πια τι διαθέτουμε για να πάμε μπροστά. Οι άνθρωποι υπάρχουν, όχι απλώς υπάρχουν, επιστρέφουν. Είναι εμφανές και φάνηκε και στο συνέδριο ότι κανείς δεν διεκδικεί πλέον τον τίτλο, όχι εγώ είμαι Αθηναίος και δεν είμαι από τη Βόνιτσα, αλλά όλοι διεκδικούμε αντίθετα το ότι είμαστε από την Κρήτη ο ένας, από τη Βόνιτσα ο άλλος, κ.λπ. Και όπως η τάση σ' όλη την Ελλάδα δείχνει, αρχίζει μια αντίστροφη πορεία. Φαίνεται ότι και εδώ έχουμε κάνει τα πρώτα βήματα. Οι άνθρωποι υπάρχουν, είναι εδώ και είναι η σίγουρη και η μεγαλύτερη προϋπόθεση για να κάνουμε καινούργια βήματα προς τα εμπρός.

Σημείο τέταρτο. Οι πόροι. Είναι σαφές ότι οι φυσικοί πόροι είναι άφθονοι, το ξέραμε, το ξαναδιαπιστώνουμε και όλοι οι ειδικοί με τις προσεγγίσεις τους μας το επιβεβαιώνουν συνέχεια, όχι με μύθους πια. Όχι ο Αμβρακικός ο ψαρότοπος που θα σώσει τον κόσμο, αλλά σαφώς υπάρχουν πλούσιοι πόροι σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις πιθανές δραστηριότητες, που μπορούν να αξιοποιηθούν με σύγχρονο τρόπο.

Σημείο πέμπτο. Οι τεχνολογίες. Αειφορική ανάπτυξη,

Από τις εργασίες του Συνεδρίου

βιώσιμη, συμβατή, φιλική για τη φύση και το περιβάλλον ανάπτυξη. Απαιτούνται και προσεκτικές τεχνολογίες, προσαρμοσμένες, κατάλληλες, όπως θέλετε πείτε το. Οι διευθετικές τάσεις είναι σαφείς. Μπαίνουμε σε μια εποχή καινούργιων τεχνολογιών, που επιτρέπει σμικρύνσεις μεγεθών, όχι γιγαντιαίες επιχειρήσεις, μικρές, ευέλικτες, αποκεντρωμένες, οι οποίες όμως μπορούν να είναι βιώσιμες και ανταγωνιστικές, όχι με τοπικά, αλλά και με εθνικά και υπερεθνικά και διεθνή κριτήρια.

Είναι ένα νέο φαινόμενο που το βλέπουμε σ' όλη την Ελλάδα. Μικρές επιχειρήσεις που επικοινωνούν μόνο με το εξωτερικό, μόνο με τη διεθνή αγορά (αυτά μπορούν πλέον να γίνουν), αφορούν τον τουρισμό, αφορούν την αλιεία, τις υδατοκαλλιέργειες, τη γεωργία, τη μικρή μεταποίηση.

Οι τεχνικοί εδώ, οι ειδικοί, οι επιστήμονες - και εντυχώς υπάρχουν πολλοί πια - μας έδωσαν απτές αποδείξεις αυτών των δυνατοτήτων.

Σημείο έκτο. Υπάρχουν και τα κεφάλαια; Υπάρχουν. Αυτή τη στιγμή κοινοτικά, μεθαύριο περισσότερο ελληνικά,

Από τις εργασίες του Συνεδρίου

Από τις εργασίες του Συνεδρίου

εάν δεν υπάρχει το πακέτο Ντελόρ. Ήδη υπάρχει μια αντίστροφη πορεία στην Ελλάδα, μια πορεία που αρχίζει με ελπίδα. Έχουμε πια την ελπίδα ότι μπαίνουμε σταθερά σε μια περίοδο ανάπτυξης, καλύτερεύουν τα πράγματα, ελπίζουμε ότι δεν θα χειροτερεύσουν, υπάρχουν ασταθείς ισορροπίες, αλλά είναι ορατή πλέον η πορεία προς τα εμπρός, προς τη βελτίωση των πραγμάτων, άρα και αν τα κοινοτικά λεφτά τελειώσουν κάποια στιγμή, έχουμε αρκετά δημόσια χρήματα διαθέσιμα, για να συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας.

Είναι όμως σαφές, ότι υπάρχουν και ιδιωτικά χρήματα, και φάνηκαν πολλοί διατεθειμένοι να ενεργοποιηθούν, να επενδύσουν, κάτι να κάνουν, αλλά ζητούν τις ευκαιρίες.

Τι δικαιολογεί το ότι ως τώρα δεν γίναν αρκετά πράγματα, όσα θα θέλαμε τουλάχιστον, όσα σκεφτόμαστε και οραματιζόμαστε πριν δέκα χρόνια; Δεν γίναν όλα, ορισμένα γίναν, αλλά δεν γίναν όλα. Και γιατί από εδώ και πέρα μπορούν να γίνουν περισσότερα;

Σημείο έβδομο. Νομίζω ότι πρέπει, είναι σαφές απ' αυτό το συνέδριο, ότι πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι μονοδιάστατη ανάπτυξη για τον Αμβρακικό ιδιαίτερα, δεν υπάρχει.

Στηριχθήκαμε κάποτε μόνο στην σκληρή γεωργία - τονίζω στην σκληρή γεωργία - και βλέπουμε τα αποτελέσματά της. Πιστεύαμε κάποια στιγμή μοναδικά στις υδατοκαλιέργειες ότι θα είναι η αλάντρη στο πρόβλημα του Αμβρακικού, γυρίσαμε στον τουρισμό και αναζητούμε, όχι εντελώς με ξεκάθαρο τρόπο, τις μορφές τουρισμού. Αλλά δεν μπορεί και εκεί να είναι ο μοναδικός τρόπος ανάπτυξης και πλούτου. Είναι προφανές ότι σ' αυτή την ποικιλότητα αυτού του βιοσυστήματος με τους ανθρώπους του μέσα, μόνο ένα πλήθος μικρών πολλών δραστηριοτήτων σε όλους τους τομείς, αλλά με ήπιες και νέες μορφές και αποκεντρωμένες και μικρά μεγέθη, μπορούμε να δούμε το μοντέλο ανάπτυξης του Αμβρακικού.

Σημείο όγδοο. Είναι σαφές ότι, για να μιλήσουμε για το διά ταύτα, ότι είναι ορατή ήδη η καλή πορεία προς την κατεύθυνση αυτή, αλλά χρειάζεται ακόμα μεγαλύτερη ενεργολογία της τοπικής κοινωνίας. Είναι εμφανή τα δείγματα. Αλληλοσυνχαιρόμαστε, αλλά κάτι ακόμα πρέπει να γίνει. Να υπάρξουν οι μικροί καταλύτες επί τόπου. Ουδείς μπορεί να οδηγήσει ένα μοντέλο τοπικής ανάπτυξης, αν δεν υπάρχουν οι κρίσιμες μάζες στον ίδιο τον τόπο.

Σημείο ένατο. Είναι σαφές, προκύπτει νομίζω απ' όλες τις παρατηρήσεις ότι, χρειάζεται και η βοήθεια της πολιτεί-

ας. Υπάρχουν τα μέσα, αλλά δεν είναι μόνο τα μέσα και οι πόροι. Χρειάζεται η πολιτεία να ξανασκεφθεί ορισμένες έννοιες (και ειπωθήκαν πολύ σημαντικά πράγματα εδώ), για τον νέο αυτόνομο τρόπο που πρέπει να δει κανείς το γεωργικό χώρο, για τις νέες θεωρήσεις που πρέπει να έχει κανείς για την αυτονομία της υπαίθρου και όχι σαν προσάρτημα μεγάλων αστικών πόλεων, είτε για τη γεωργία μιλάμε, είτε ειδικότερα για το φυσικό περιβάλλον και την υπαίθρο.

Σημείο δέκατο και τελευταίο. Ασφαλώς δεν μπορεί να γίνει τίποτα, εάν δεν υπάρχει και ένας κατάλληλος φορέας διαχείρισης, που θα αναλάμβανε πολύ μεγαλύτερες ευθύνες και υποχρεώσεις.

Κλείνω με μια κινέζικη παροιμία πολύ γνωστή και στην Ελλάδα που λέει, ότι «όταν το δάχτυλο κοιτάει το φεγγάρι, αυτός που κοιτάει το δάχτυλο είναι ανόητος». Έχω την εντύπωση ότι ολόένα και λιγότερο κοιτάμε το δάχτυλο και μάλλον αρχίζουμε και κοιτάμε το φεγγάρι, που κάπως στο βάθος φαίνεται. Δεν είναι σαφή τα πράγματα, αλλά κάτι αρχίζουμε να βλέπουμε στο τέλος. Μ' αυτή τη μικρή αισιοδοξία θα στραφώ προς τους συνομιλητές και θα ερωτήσω πρώτα την κα Παχάκη και τον κ. Βασεγόβεν, εάν σ' αυτά τα κρίσιμα συμπεράσματα συμφωνούν και αν πράγματι διακρίνουν με καλύτερο και πιο σαφή τρόπο το μέλλον. Και προφανώς τα μέσα από εκεί και πέρα, νομίζω ότι θα μπορούσαμε να τα βρούμε.

Κ. ΠΑΧΑΚΗ: Νομίζω ότι ο κ. Παπαγιαννάκης συνόψισε με θαυμαστό τρόπο τα συμπεράσματα του συνεδρίου και αυτό που βγαίνει σαν απαύγασμα.

Πράγματι ήταν ένα συνέδριο εύκολο να βγάλεις συμπεράσματα, γιατί ήταν εκπληκτική η ομοφωνία που σημειώθηκε. Πραγματικά δεν υπήρχαν απόψεις που να διαφέρουν μεταξύ τους, παρά τις διαφορές στον τόνο με τον οποίο εκφράστηκαν αυτές οι απόψεις.

Εγώ θα ήθελα μόνο να συγκεντρωθώ λίγο στο θέμα της ανάπτυξης. Όλοι δεχόμαστε την ανάπτυξη με προστασία, αλλά υπάρχει λίγη δυσκολία, στους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να τονώσουμε λιγάκι αυτή την ανάπτυξη με την προστασία.

Από την πείρα τη δική μου στις εργασίες που κάνω στο ΚΕΠΕ και τον ΟΟΣΑ, έχω βγάλει ορισμένα συμπεράσματα, που νομίζω ότι αυτό το συνέδριο είναι κατάλληλος τόπος για να τα πω, να δοκιμαστούν και να συζητηθούν.

Στο πλαίσιο λοιπόν της τοπικής ανάπτυξης, γιατί βέβαια πρέπει να πω, και όλοι το καταλαβαίνουμε ότι, η τοπική ανάπτυξη εξαρτάται από την εθνική ανάπτυξη, και μια υγιής και εύροστη εθνική ανάπτυξη, οπωσδήποτε είναι ο καλύτερος όρος για να προωθήσει και την περιφερειακή και την τοπική ανάπτυξη.

Όμως η υπερεθνική πολιτική, για περιφερειακή αγροτική ανάπτυξη δεν εξαρτάται από μας σε κάθε τόπο. Δεν μπορούμε καθέννας χωριστά να την επηρεάσει.

Θέλω εγώ να συγκεντρωθώ αυτή τη στιγμή στο τί μπορούμε εμείς να κάνουμε σε κάθε τόπο, για να επηρεάσουμε και να προωθήσουμε τη δική μας τοπική ανάπτυξη. Μια μικρή ανάπτυξη, η οποία όμως είναι αυτό στο οποίο κάθε μικρός τόπος, μπορεί να ενεργοποιηθεί και να συμβάλει.

Η δική μου πείρα, ας το πούμε έτσι, λέει ότι, υπάρχει μια στρατηγική για αυτή τη μικρή τοπική ανάπτυξη, η οποία μπορεί να είναι αποτελεσματική και θα προσπαθούσα να τη συνοψίσω σε τέσσερις προτάσεις.

Πρώτος κανόνας. Ανάπτυξη νέου είδους ανταγωνιστικότητας του χώρου με βάση τα στοιχεία αυτά, που ο χώρος διαθέτει και όχι κυνηγιώντας ανταγωνιστικούς, με μέτρα, τα

ποια ο ίδιος ο χώρος δεν διαθέτει, αλλά του επιβάλλεται να μιμηθεί τα πρότυπα που είναι κατάλληλα για κέντρα, για μεγάλες κεντρικές οικονομίες.

Επομένως, ας μην προσπαθούμε να ανταγωνιστούμε σε μια αρένα, ή με τα μέτρα και τα σταθμά που δεν μας ευνοούν, αλλά ας κοιτάζουμε να δούμε τί έχουμε εμείς και αυτά τα πράγματα που έχουμε και διαθέτουμε, μ' αυτά να προσπαθήσουμε να αναπτύξουμε τη δική μας ανταγωνιστικότητα. Και φυσικά να ληφθεί υπόψη η φυσιογνωμία της περιοχής.

Δεύτερος κανόνας. Υπεράσπιση της τοπικής αγοράς. Και όταν λέμε τοπική αγορά, εννοούμε την παραδοσιακή αγορά στην οποία η οικονομία σήμερα στηρίζεται. Μια τοπική, περιφερειακή εθνική αγορά, την οποία έχουμε. Να μην αφεθούμε στη μοιρολατρική διάθεση ότι αυτά που ξέραμε ως τώρα, αυτά στα οποία στηρίζεται έως τώρα η οικονομία και η απασχόληση στην περιοχή, αναγκαστικά φθίνουν και πρέπει να αντικατασταθούν από τα καινούργια προϊόντα που έρχονται και μας κατακλύζουν.

Εγκατάλειψη αυτής της μοιρολατρικής άποψης, σιγά σιγά γίνεται αντιληπτή. Και υπάρχουν χώροι στους οποίους η τοπική οικονομία μπορεί να λειτουργήσει με τον τρόπο που λειτουργούσε στους τομείς που λειτουργούσε, αλλά με καινούργιες μεθόδους.

Ας κρατήσουμε ως κόρη οφθαλμού την αγορά που έχουμε. Ένα κομμάτι απ' αυτή την αγορά θα το χάσουμε οπωσδήποτε, γιατί τα κεντρικά προϊόντα με τις οικονομίες κλίμακος, θα έρθουν και θα το καταλάβουν. Αλλά να καταλάβουν ένα τμήμα, το τμήμα αυτό που πραγματικά έχει ανάγκη αυτού του είδους τα προϊόντα.

Υπάρχει όμως μεγάλο μέρος της αγοράς, το οποίο κάθε τοπική οικονομία μπορεί να το κρατήσει, ανταγωνιζόμενη σε ένα πλαίσιο ελεύθερης αγοράς πλέον και απροστάτευτης, ανταγωνιζόμενη στα σημεία εκείνα που έχει πλεονέκτημα και στα σημεία που έχει πλεονέκτημα μια τοπική οικονομία. Είναι αυτά που δεν μπορεί να κάνει η κεντρική οικονομία, είναι αυτά που στηρίζονται στον ανθρώπινο παράγοντα, για τον οποίον δεν χρειάζεται το μεγάλο μέγεθος για να είσαι ανταγωνιστικός. Η νωπότητα, το χειροποίητο, το ποιοτικό, η προσωπική εξυπηρέτηση, η προσωπική φροντίδα, όλα αυτά που μπορεί ο άνθρωπος να τα παρέχει, εκεί μπορεί να έχει πλεονέκτημα στην επιτόπια παραγωγή, απέναντι στη μακρινή απρόσωπη βιομηχανοποιημένη παραγωγή.

Ας αξιοποιήσουμε αυτού του είδους τις ιδιότητες, οι οποίες για μένα συνοψίζονται στον όρο, *ποιοτική παραγωγή*, προσαρμόζοντας κατάλληλα τη μεθοδολογία με την οποία τοποθετούμε αυτή την παραγωγή στην αγορά, προσαρμόζοντες στις επιμέρους συνθήκες που αλλάζουν συνεχώς, στον τρόπο με τον οποίο προβάλλουμε, στον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσουμε μικρές αγορές.

Τρίτη πρόταση. Ανάπτυξη εξαγωγικών αγορών. Μπορεί να πουλάμε στη διπλανή πόλη, ή μπορεί να πουλάμε στο εξωτερικό, ή στην Αθήνα, αλλά να εξάγουμε προϊόντα έξω από την τοπική μας αγορά, τοπικά προϊόντα, με βάση τη μεθοδολογία της ανάπτυξης, μικρών τοπικών αγορών. Υπάρχουν αυτές οι μεθοδολογίες, δεν θα τις αναπτύξω εγώ φυσικά. Αλλά είναι μια διεθνής τάση ότι βρίσκουμε την αγορά εκείνη που ανταποκρίνεται στο δικό μας χαρακτήριστικό. Για κάθε προϊόν αν ψάξουμε αρκετά, υπάρχει μια αγορά που μπορεί να ανταποκριθεί στην ποιότητα και στο κόστος που προσφέρεται. Όπλο μας πάντα η ποιότητα, γιατί στην ποιότητα μια μικρή οικονομία, μπορεί αν θέλει να είναι ανταγωνιστική, απέναντι σε μια μεγάλη οικονομία.

Από την τελετή απονομής μεταλλίων

Στο κόστος, στην οργάνωση, στις μεθόδους που έχουν ανάγκη από τις οικονομίες κλίμακος, δεν μπορεί να ανταγωνιστεί. Στην ποιότητα όμως μπορεί να ανταγωνιστεί, αν θέλει.

Και τέταρτη πρόταση, αντιμετώπιση του τουρισμού, τον οποίον πλέον κάθε οικονομία προσπαθεί να προσελκύσει. Το θεωρώ αυτό δεδομένο, σαν μια εξαγωγική αγορά, την πρώτη αγορά και την πιο κοντινή που έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε, αυτή που υπάρχει και σε μας και που δεν χρειάζεται να πάμε εμείς να την αναζητήσουμε.

Έρχεται κόσμος εδώ. Ας την κοιτάζουμε σαν μια εξαγωγική αγορά, για να της τοποθετήσουμε το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών. Όχι μόνο ύπνο, όχι μόνο φαγητό, όχι μόνο τη θάλασσα.

Οτιδήποτε, όχι μόνο, τέλος πάντων, και τα αξιοθέατα αυτά που υπάρχουν. Προϊόντα τοπικά που θα διατηρήσουν την τοπική απασχόληση, δηλαδή διευρυμένη τοπική αγορά. Προϊόντα και υπηρεσίες στο μεγαλύτερο δυνατό φάσμα. Αυτή είναι μια μεθοδολογία. Ας προσπαθήσουμε να κατακτήσουμε την αγορά που μας έρχεται εδώ και την έχουμε.

Αυτή η πολιτική, κατά τη γνώμη μου, θέλει μια υποβοήθηση και από το κέντρο, αναφορικά με το οποίο, έχω πάλι τρεις προτάσεις να κάνω.

Η κεντρική πολιτική που στοχεύει στην υποβοήθηση της τοπικής ανάπτυξης, πρέπει να φέρνει τις πληροφορίες για το τί συμβαίνει στον έξω κόσμο, με τρόπο τακτικό και συστηματικό. Να φέρνει στους τόπους την πληροφόρηση.

Δεύτερον, να φέρνει εκτός από την πληροφόρηση και την εκπαίδευση, σε τεχνικές καινούργιες, μοντέρνες, οι οποίες όμως μπορούν να αξιοποιηθούν σε μικρό περιβάλλον.

Δεν ωφελεί να διδάσκεις στους ανθρώπους πράγματα, τα οποία στον τόπο τους δεν θα μπορέσουν ποτέ να τα αξιοποιήσουν, και θ' αναγκαστούν να φύγουν. Ωραίο να τους εκπαιδεύσεις και σ' αυτά. Μπορεί να πάνε και να τα

Από τις εργασίες του Συνεδρίου

μάθουν στην πόλη. Αλλά πρέπει να τους φέρεις και να τους βοηθήσεις να αποκτήσουν τις ειδικεύσεις, με τις οποίες θα μπορέσουν να ριζώσουν στο μικρό τοπικό περιβάλλον.

Δεύτερη πολιτική κατεύθυνση που χρειάζεται να ενισχυθεί από την κεντρική πολιτική. Ενίσχυση της εικόνας της περιοχής, αξιοποίηση και προβολή όλων των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και στοιχείων, που μπορεί να έχουν εννοϊκή επίδραση στο κλίμα της αγοράς.

Και λέω ότι αυτό χρειάζεται κεντρική βοήθεια, γιατί είναι πολυδάπανες αυτές οι επενδύσεις. Η ανάδειξη τόσο των φυσικών, όσο και των πολιτιστικών πόρων, είναι μια επένδυση αρκετά δαπανηρή. Η τοπική οικονομία μόνη της, δεν μπορεί να σπρώξει τέτοιου είδους επενδύσεις σε πλήρη κλίμακα.

Επομένως, χρειάζεται η κεντρική εξουσία να βοηθήσει κάθε τόπο, να αξιοποιήσει, να διαφυλάξει, να μελετήσει, να αναπτύξει τη φρουρογνωμία του, την πολιτιστική κληρονομιά του σαν ένα αξιοποιήσιμο πόρο.

Και τρίτη κατεύθυνση που μπορεί η κεντρική εξουσία να βοηθήσει είναι, ο επηρεασμός των καταναλωτικών προτύπων προς κατευθύνσεις που ευνοούν τα τοπικά προϊόντα.

Ένα απλό παράδειγμα. Όταν η μόδα στα κέντρα είναι να κάνουμε διακοπές στη θάλασσα, τα ορεινά χωριά δεν θα δουν ποτέ κανένα επισκέπτη. Εάν καλλιεργηθεί - ας το πούμε έτσι - η μόδα των διακοπών στο βουνό, κάποια στιγμή θα στραφεί η κίνηση προς το βουνό.

Επιχειρήσεις λοιπόν των καταναλωτικών προτύπων, όχι μόνο προς τα μοντέρνα, τα σύγχρονα, τα τυποποιημένα, τα βιομηχανοποιημένα προϊόντα, όπως ήταν η μόδα τις τελευταίες μεταπολεμικές δεκαετίες, οπότε απαξιώθηκαν τα τοπικά προϊόντα, αλλά να ξαναγυρίσουμε τώρα και να ανακαλύψουμε ξανά, την ποιότητα και τις ιδιότητες που μπορεί να έχουν τα τοπικά ατυποποίητα προϊόντα της μικρής παραγωγής και να καλλιεργήσουμε τη στροφή των καταναλωτικών προτύπων. Γιατί χωρίς μια μαζική στροφή της ζήτησης προς αυτά τα προϊόντα, ότι και να κάνει εδώ η τοπική ανάπτυξη, νέα ώθηση και νέα δημιουργία δεν μπορεί να υπάρξει.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Με το ερώτημα κ. Βασενχόβεν, τί να ζητήσουμε από την πολιτεία που είναι παρούσα για την αυτονομία του χώρου της υπαίθρου, σας δίνω το λόγο.

Α. ΒΑΣΕΝΧΟΒΕΝ: Θα ήθελα κατ' αρχήν να ξεκινήσω από μια προειδοποίηση. Επειδή έχει τύχει να παρακολούθησα ανάλογες συζητήσεις και σε άλλα μέρη της Ελλάδας και να

διαπιστώσω σε ποιο βαθμό ορισμένες προοπτικές που ανοίγονται, από τον ένα ή τον άλλο οικονομικό τομέα, δημιουργούν ψευδείς και υπερβολικές προσδοκίες, θα ήθελα κατ' αρχήν να κάνω μια προειδοποίηση ότι, μια μεγάλη παγίδα στην οποία μπορεί να πέσει κανείς είναι, να περιμένει, ότι εάν υιοθετήσει το ένα ή το άλλο μοντέλο ανάπτυξης ξαφνικά, ως διά μαγείας θα λυθούν τα προβλήματα, θα εισρεύσουν τα εισοδήματα, θα υπάρξει μια εύκολη πορεία προς την ανάπτυξη.

Η πορεία αυτή πάντοτε ήταν μια πορεία κόπου, ιδρώτα και αίματος. Ποτέ δεν ήταν εύκολη. Και επίσης σημαίνει ότι στηρίζεται πολύ συχνά στην εκτόπιση ορισμένων άλλων δραστηριοτήτων.

Δηλαδή η πορεία προς την ανάπτυξη δεν σημαίνει μόνο εύρεση κάποιων μαγικών λύσεων. Πρέπει να υπάρξουν θυσίες σε άλλους τομείς.

Σχετική μ' αυτή την παρατήρηση είναι η διαπίστωση που πολύ καλά έκανε ο κ. Παπαγιαννάκης και νομίζω και η κα Παγάκη με πολλά σχόλια που επί τη ευκαιρία συμφωνώ μαζί της και δεν χρειάζεται να τα επαναλάβω, ότι το να εναποθέτουμε όλες μας τις ελπίδες σε μια δραστηριότητα είναι κολοσσιαίο λάθος.

Και δυστυχώς αυτό το πράγμα έχει γίνει επανειλημμένος στην κοινωνική δραστηριότητα στην Ελλάδα, είτε σε μικρά και αστεία παραδείγματα όπως όταν ξαφνικά μια πόλη γεμίζει πιτσαρίες του ίδιου είδους, ή κρεπεριές του ίδιου είδους, είτε σε μεγαλύτερα, όταν μια και μόνη δραστηριότητα φθάνει να κυριαρχήσει, δημιουργώντας μοιραία κάποια στιγμή, προβλήματα οικονομικά, απασχόλησης, κοινωνικά, κ.λπ.

Και βέβαια αυτό κατά κόρον αυτή τη στιγμή συμβαίνει ανά την Ελλάδα με τον τουρισμό. Υπάρχει και μια άλλη προειδοποίηση σ' αυτό το σημείο.

Μίλησε ο κ. Παπαγιαννάκης για απλές τεχνολογίες, για κατάλληλες τεχνολογίες, ενδιάμεσες, φιλικές ή όπως αλλιώς θέλετε. Δεν θα πρέπει να νομιστεί ούτε για μια στιγμή ότι, η φράση αυτή κρύβει απλοϊκότητα, ότι η τεχνολογία αυτή για την οποία συζητάμε, είναι κάτι εύκολο να το κατακτήσεις.

Μπορεί να σημαίνει βέβαια ότι επιδιώκει ανάπτυξη που δεν στηρίζεται π.χ. σε επιστημονικά σκοτεινές, σκληρές, δύσκολες τεχνολογίες, βιομηχανικές, κ.λπ.

Δεν σημαίνει όμως ότι είναι εύκολη και απλή. Και το λέω αυτό γιατί ένα μοντέλο ανάπτυξης που τελευταία προβάλεται πολύ, αυτό του ήπιου τουρισμού, του οικολογικού τουρισμού, του πολιτιστικού τουρισμού, μπορεί να δημιουργήσει την ψευδαίσθηση ότι, αυτού του είδους τον τουρισμό τον δημιουργείς πολύ εύκολα.

Θέλει συνειδητή καλή οργανωτική προσπάθεια, που θέλει και γνώσεις, θέλει δουλειά, θέλει φαντασία. Δεν σημαίνει ότι είναι κάτι που γίνεται εύκολα.

Θέλει ενημέρωση, πολύ καλή ενημέρωση, σύγχρονη επικοινωνία με τους χώρους από τους οποίους επιδιώκει κανείς να αντλήσει αυτό το πολύτιμο τουριστικό ρεφύμα.

Έλεγα προηγουμένως ότι πρέπει σε ορισμένα πράγματα να καταλάβουμε ότι αυτή η ανάπτυξη που όλοι τόσο εύκολα συμφωνούμε ότι θέλουμε, χρειάζεται θυσίες.

Θα το συνδέσω αυτό με την αναφορά του κ. Παπαγιαννάκη στη φέρουσα ικανότητα, στο τι σηκώνει ο τόπος. Είναι ένα θέμα στο οποίο πολύ συχνά έχουμε αποτύχει τελείως, γιατί δεν συνειδητοποιούμε ότι όπως λέμε, δεν χωράει άλλες επιχειρήσεις αυτού του είδους η αγορά, αυτό που το λέμε ευκολότερα, εξίσου πρέπει να το αντιληφθούμε.

Ότι κάθε τόπος έχει μια χωρητικότητα, η οποία δεν είναι

συναισθηματική έννοια, δεν είναι απλώς αισθητική, είναι και στεγνά οικονομική.

Ξαναγυρίζω λοιπόν στον τουρισμό. Υπάρχει και εδώ η έννοια της αειφορίας. Άκουσα να γίνεται λόγος ότι έπρεπε να ξεκινήσουμε ανάπτυδα, ότι έπρεπε να δούμε τους στόχους μας, τις δυνατότητες της παραγωγής και να δούμε με τί εισροές θα φθάσουμε σ' αυτό το στόχο.

Όχι απλώς να αυξάνουμε συνέχεια τις εισροές, και να φιλοδοξούμε να φθάσουμε στον ουρανό με το προϊόν που θα παράγουμε, αλλά το ίδιο πρέπει να γίνει και σε άλλους τομείς δραστηριότητας.

Το δύσκολο ερώτημα είναι, πώς ελέγχει αυτό τον κίνδυνο κορεσμού, τί ακριβώς κάνεις; Εκεί πρέπει να ληφθούν ορισμένες δυσάρεστες αποφάσεις, πρέπει να πεις ότι εδώ δεν χωράει άλλο, δεν μπορούν να μπουν άλλες επιχειρήσεις, ότι δεν μπορείς να ξεπεράσεις κάποια όρια πυκνότητας στη χρήση εδάφους.

Και να πως φθάνουμε σ' αυτό που είπα, τουλάχιστον στη δική μου εισήγηση, στα περί σχεδιασμού της υπαίθρου, στην αυτονομία της υπαίθρου, στην ανάγκη προστασίας του τοπίου, διότι περί αυτού ακριβώς πρόκειται. Αυτό που είναι ένας πόρος και πολιτιστικός τεράστιος, αλλά και οικονομικός αν θέλετε, και δεν το λέω αυτό με κάποια πρόθεση να το παίξω τεχνοκράτης για να το πω έτσι, είναι και ένας οικονομικός πόρος.

Εάν αυτό τον πόρο δεν τον προστατεύσουμε, δεν τον σχεδιάσουμε και τον αφήσουμε έρμαιο στις χιλιάδες μικρές αποφάσεις καθενός, ο οποίος θα αποφασίζει μόνος του να χρησιμοποιήσει ένα κομματάκι αυτού του τοπίου για τη δική του προσωπική απόλαυση, έχουμε φθείρει, ή καταστρέψει έναν πόρο, ο οποίος θα έπρεπε να μείνει για τις μελλοντικές γενιές.

Γι' αυτό και έφθασα στο σημείο προκλητικά να πω ότι έπρεπε κάποτε σ' αυτό τον τόπο να βάλουμε τέλος στην εκτός σχεδίου δόμηση.

Εάν κοιτάξετε αυτό το τοπίο, θα δείτε ότι έχει μια θαυμάσιμη ενότητα, την οποία αρκούν δυο - τρεις αστοχίες για να την καταστρέψουν.

Είναι δυστυχώς ή ευτυχώς, το ελληνικό τοπίο έτσι φτιαγμένο, ούτως ώστε, να είναι ιδιαίτερα ευάλωτο. Δυο - τρεις αστοχίες, έστω και κάποιου που έφτιαξε ενδεχομένως ένα ωραίο κτίσμα, ένα ωραίο σπίτι για την προσωπική του απόλαυση, μπορεί να τραυματίζει ένα στοιχείο της ενότητας του τοπίου.

Ο ήπιος τουρισμός, στον οποίο όλοι εύκολα συμφωνούν, δεν είναι μια αόριστη έννοια. Είναι κάτι που μπορούμε και πρέπει, ιδίως σε μια περιοχή σαν και αυτή, να ορίσουμε τί ακριβώς σημαίνει.

Και θα δείτε τότε, ότι πρέπει κατ' αρχήν να ορίσουμε τί προσφέρουμε. Και αν δούμε τί προσφέρουμε, τότε θα καταλάβουμε πόσο ευαίσθητο και ευάλωτο είναι. Πρέπει να το καθορίσουμε, να το προβάλουμε και τότε θα έρθει ο «ήπιος τουρίστας» που θέλουμε, ο ευγενικός πολιτισμένος άνθρωπος, που θα απολαμβάνει αυτά που έχουμε να του προσφέρουμε.

Πάρα πολύ θα συμφωνήσω και εγώ με την κα Παχάκη, στο ότι όλες αυτές οι δραστηριότητες πρέπει να έχουν μια ενότητα μεταξύ τους. Είναι τεράστιο λάθος να αγνοήσουμε τις συνδέσεις που υπάρχουν μεταξύ τους.

Γεωργία και ιδιαίτερα τοπικά στηριγμένη γεωργία τοπικών προϊόντων, τουρισμός, πολιτισμός, όλα αυτά πρέπει οπωσδήποτε να συνδεθούν μεταξύ τους, με πολύ προσεκτικό και μεθοδικό τρόπο.

Δεν νοείται να πηγαίνεις σε ένα ξενοδοχείο μας μικρής πόλης σαν τη Βόνιτσα και να τρως φρυγανίτσες ελίτ και

προκατασκευασμένη μαρμελάδα. Θα μπορούσε κανείς να φάει τοπικό τυρί και μέλι και φρούτα και αυτά είναι που εξασφαλίζουν τις διασυνδέσεις αυτών των τομείων.

Και τέλος, υπάρχει και αυτή η πληγή της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας, η προσδοκία της κερδοσκοπίας, του εύκολου κέρδους, η οποία οδηγεί βεβαίως στην υπερεκμετάλλευση, είτε πρόκειται για υπερεκμετάλλευση ψαριών, είτε για τουριστική - αλλάζουν οι όροι, αλλά είναι τελικά το ίδιο πράγμα που κρύβεται πίσω - και η τάση να εγκαταλείψουμε όλα τα άλλα, προκειμένου να πιάσουμε ξαφνικά αυτή την χρυσοφόρο φλέβα που βρίσκουμε μπροστά μας.

Και μετά να ξαναγυρίζουμε πίσω και να αντιλαμβανόμαστε το πόσο εγκαταλείψαμε τις δυνατότητες τις οποίες είχαμε.

Με ρώτησε ο κ. Παπαγιαννάκης, για να έρθω στο ερώτημά του, πώς θα μπορούσε να βοηθήσει η κεντρική εξουσία, η κεντρική διοίκηση;

Δεν πρόκειται ν' αναφερθώ μόνο στο θέμα των πόρων που βεβαίως χρειάζονται, στη συμβουλή, στην ενίσχυση, στην τεχνογνωσία. Πρέπει όμως από την κεντρική εξουσία να εκπορεύεται κατ' αρχήν, θα έλεγα, μια αντίληψη.

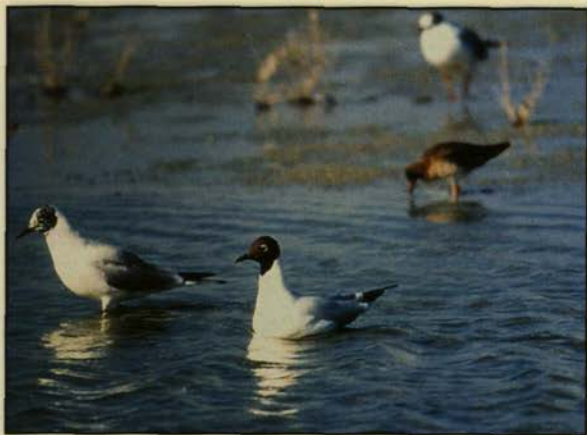
Μια αντίληψη για όλα αυτά τα πράγματα. Για να θυμηθώ και κάτι που συζητούσαμε πριν αρχίσει η σημερινή συνεδρίαση, μια τέτοια αντίληψη φοβάμαι, π.χ. ότι δεν εκπορεύεται από αναπτυξιακές πρωτοβουλίες του τύπου «καζίνο». Βγαίνει από άλλου είδους αντίληψεις.

Θα περίμενα περισσότερο αυτές οι διαφορετικές αντιλήψεις, αυτή η διαφορετική νοοτροπία να βγαίνει περισσότερο από επίσημα χείλη προς τα κάτω.

Και αυτό θα ήταν πολύ μεγάλη βοήθεια και προς τις τοπικές κοινωνίες. Κατά τα άλλα, όσο περισσότερο μπορούμε ν' αγκαλιάζουμε τοπικές πρωτοβουλίες, σαν και αυτή την οποία ζήσαμε το τελευταίο τριήμερο, ενθάρρυνση προς τοπικούς ανθρώπους με κέφι, με πρωτοβουλίες, αυτό προφανώς είναι το απαραίτητο συστατικό για οποιαδήποτε μορφή τοπικής ανάπτυξης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Θα ζητήσω τώρα από τον κ. Αρβανίτη που εκπροσωπεί την ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ., να μας πει όλα αυτά που ακούστηκαν πώς τα κρίνει και τί έχει να πει για το «διά ταύτα», ως φορέας διαχείρισης αυτής της ιστορίας.

Κ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ: Κατ' αρχήν αυτό που μας γεμίζει με χαρά και κουράγιο να συνεχίσουμε παραπέρα τις όποιες προσπάθειες κάναμε μέχρι σήμερα, είναι ότι αυτές τις μέρες του συνεδρίου, ελιαναδιατυπώθηκε ξεκάθαρα, το ενδιαφέρον της πολιτείας για τούτο τον τόπο.

Είχαν περάσει πολλά χρόνια από την υπογραφή της προγραμματικής σύμβασης. Το ενδιαφέρον τότε της πολιτείας εκδηλώθηκε έντονα, πέρασαν δέκα χρόνια και εμείς που ως ET.AN.AM. προσπαθήσαμε να κρατήσουμε άσβεστη αυτή τη φλόγα της πρώτης φωτιάς που ξεκίνησε, πολλές φορές νιώσαμε ότι και η ίδια η πολιτεία φυσάει τον αέρα για να τη βήσει.

Γι' αυτό και εκεί ίσως ξεκινάει και μια εκδηλούμενη γριζία, που δεν θα ήθελα να την εκλάβετε σαν γριζία, αλλά μόνο σαν παράπονο.

Πραγματικά αυτή η παρουσία τόσων εκπροσώπων της κυβέρνησης σ' αυτό το τριήμερο, μας δίνει ξαναλέω κουράγιο για να συνεχίσουμε παραπέρα, όχι μόνο σε μας τους εργαζόμενους στην ET.AN.AM., αλλά φαντάζομαι στην τοπική κοινωνία.

Και εδώ έχουμε ένα επίσης νέο πολύ σημαντικό στοιχείο που βγήκε μέσα απ' αυτό το τριήμερο. Μέχρι τώρα είχαμε δει πολλές πρωτοβουλίες της τοπικής κοινωνίας στην Πρέβεζα και την Άρτα, με συνέδρια, ημερίδες, διοργανώσεις οποιωνδήποτε άλλων εκδηλώσεων, και στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας, δεν βλέπαμε μια τέτοια κινητικότητα και μια στενοχωρούσε.

Τούτος ο τόπος, τούτο το κομμάτι που βρισκόμαστε, η βόρεια Αιτωλοακαρνανία, για να μην μπλέξουμε με τους όρους βόρειος και νότιος Αμφρακικός, όντας μακριά από το διοικητικό της κέντρο, είχε ένα φοβερό μειονέκτημα. Κάθε φορά που πηγαίναμε με κάποιους από τους φορείς της, στη Νομαρχία ή σε οποιονδήποτε άλλο κεντρικό φορέα, έβλεπαν τόσο μακριά τούτο το χώρο, που επομένως οι πόροι που προορίζονταν γι' αυτή, κάπου σταματούσαν στο δρόμο.

Είναι τόσο μεγάλος ο νομός, τόσο πολλές οι ανάγκες και ήταν ένα μόνιμο παράπονο και των φορέων αυτής της περιοχής, αλλά και δικό μας ότι, ήταν κάπου προς το βορρά ξεχασμένοι.

Επομένως, αυτό το γεγονός, το ότι δηλαδή έχουμε μια τόσο ενδιαφέρουσα και επιτυχημένη πρωτοβουλία από το δήμο της Βόνιτσας, από κάποιο τοπικό εδώ φορέα της περιοχής, πραγματικά μας κάνει να πιστεύουμε ότι, όλη η περιοχή πλέον γύρω από τον Αμφρακικό έχει εμβολιαστεί μ' αυτούς τους στόχους και τα οράματα της ανάπτυξης της περιοχής του Αμφρακικού.

Δεν χρειάζεται πιστεύω να ξανατονίσω ότι ο Αμφρακικός είναι ένας ενιαίος χώρος. Δεν υπάρχει κανενός είδους δίλημμα, εάν θα πρέπει να δούμε με μεγαλύτερη βαρύτητα την Πρέβεζα, την Άρτα ή την Αιτωλοακαρνανία, ή αν θα πρέπει να δούμε με μεγαλύτερη βαρύτητα, τον βόρειο ή τον

νότιο ή τον ανατολικό ή τον δυτικό Αμφρακικό.

Σε ό,τι αφορά τώρα τους άξονες ανάπτυξης αυτής της περιοχής και σ' ό,τι αφορά την αποτελεσματική προστασία από τις οποιεσδήποτε επεμβάσεις, πιστεύω ότι και τούτο το συνέδριο επαναδιατύπωσε στην ουσία τους άξονες ανάπτυξης που είχεβάλει η προγραμματική σύμβαση.

Άρα αυτό σημαίνει ότι οι άξονες εκείνοι είχαν πραγματικά διαγνώσει την ταυτότητα της περιοχής και επομένως το μόνο που άλλαξε είναι ότι επικαιροποιήθηκαν μερικά πράγματα και ίσως δόθηκε μια μεγαλύτερη βαρύτητα σε κάποια και μικρότερη σε κάποια άλλα, δηλαδή μπήκαν στις σωστές τους διαστάσεις οι όποιες προσδοκίες.

Σ' ό,τι αφορά τις υδατοκαλλιέργειες, σίγουρα δεν μπορούμε να πούμε ότι είμαστε εκεί που είμαστε πριν αρχίσει η προγραμματική σύμβαση. Γίναν πολλά πράγματα, οι προσδοκίες ίσως να ήταν υπερβολικές, μπήκαν τα πράγματα στις σωστές τους διαστάσεις.

Σ' ό,τι αφορά την ήπια τουριστική ανάπτυξη τότε, εκείνη την περίοδο που διατυπώθηκε σαν στόχος στην προγραμματική σύμβαση, ήταν ένα νεφέλωμα, ένα θολό πράγμα. Κανείς δεν καταλάβαινε από την κοινή γνώμη, τί θα πει αυτή η ήπια τουριστική ανάπτυξη. Δηλαδή εμείς να έχουμε λιγότερους τουρίστες απ' αυτούς που πάνε στην παραλία. Έτσι λίγο πολύ με απλά λόγια το καταλάβαινε ο κόσμος.

Σήμερα φαίνεται ότι, αυτή η ήπια τουριστική ανάπτυξη φέρνει μια συγκεκριμένη πρόταση, μια συγκεκριμένη μορφή. Δεν έχουμε ακόμα αποτελέσματά της, δεν έχουμε ακόμα οικονομικές εισροές από κάποιον τέτοιον είδους ανάπτυξη, όμως φάνηκε ξεκάθαρα και από το τριήμερο που παρακολούθησα, ότι τόσο η ανάπτυξη οικολογικού τουρισμού, με τα πολλά ενδιαφέροντα οικολογικά στοιχεία της βόρειας και λιγότερο της νότιας πλευράς, όσο και η ανάπτυξη τουρισμού, με βάση τα πολιτιστικά ιστορικά μνημεία της περιοχής, που είναι ιδιαίτερα αξιολογικά, τόσο στη νότια, όσο και στη βόρεια πλευρά, μπορούν ν' αποτελέσουν, αφού προχωρήσουμε με σωστά και οργανωμένα βήματα, εκείνο το κεφάλαιο που θα φέρει στην περιοχή ανθρώπους, τουρίστες, οι οποίοι όμως θα έχουν μεγαλύτερες απαιτήσεις, δεν θα μας συγχωρήσουν κάποιες αδυναμίες που θα είναι εμφανείς και δεν θα σέβονται π.χ. το περιβάλλον.

Όμως, επειδή τις περισσότερες φορές αυτοί οι επισκέπτες, έχουν και κάπως αυξημένο βιοτικό επίπεδο, αφήνουν και περισσότερο εισόδημα στην περιοχή.

Και αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι σαν όνομα ο Αμφρακικός, πουλάει και στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, άσχετα εάν μέχρι σήμερα δεν καταφέραμε να φθάσουμε στα αποτελέσματα αυτής της δυνατότητας. Πιστεύω ότι βήματα έχουν γίνει, κάποια βήματα απομένουν να γίνουν, το όραμα εδώ είναι να δημιουργηθεί η δυνατότητα μιας περιήγησης αυτών των ανθρώπων με ειδικά ενδιαφέροντα στον κύκλο του Αμφρακικού. Ο Αμφρακικός αποτελεί ένα κλειστό κύκλο, να ξεκινάει δηλ. κάποιος από το Άκτιο και να καταλήγει εκεί, να ξεκινάει από την Πρέβεζα και να καταλήγει εκεί ή οπουδήποτε αλλού.

Είναι επομένως ένα όραμα το να δημιουργηθεί αυτή η συγκεκριμένη κίνηση των επισκεπτών. Σ' ό,τι αφορά την αγροτική ανάπτυξη, ήταν ο τελευταίος αναπτυξιακός στόχος της προγραμματικής σύμβασης.

Εδώ πιστεύω ότι η και Παχάτζη έθεσε το ζήτημα ακριβώς στις σωστές του διαστάσεις και έδωσε και το όραμα για το μέλλον. Πραγματικά αυτό που πρέπει να προσεξούμε είναι, η ταυτότητα των προϊόντων μας.

Η ταυτότητα των άλλων γεωργικών προϊόντων και η ταυτότητα των άλλων παραγόμενων προϊόντων. Δεν μπο-

ρούμε να ελπίζουμε σε μεγάλη βιομηχανική ανάπτυξη στην περιοχή. Μπορούμε όμως να ελπίζουμε στο ότι τα προϊόντα που παράγονται, θα φύγουν στην αγορά πιο εύκολα, θα φύγουν σε καλύτερες τιμές, δεν θα έχουν πρόβλημα διάθεσής τους στο μέλλον και εδώ πιστεύω ότι είναι αυτή η στιγμή που δεν θα πρέπει να λαιδορήσουμε, εδώ είναι ακριβώς αυτή η στιγμή που πρέπει οι τοπικοί φορείς της περιοχής, να βοηθήσουν να καταλάβει κάθε παραγωγός, ότι το προϊόν του για να φθάσει στην αγορά και να πουλιέται, θα πρέπει να πάρει πλέον μια ταυτότητα τοπική.

Αυτή η ποιότητα μπορεί να συνδεθεί και με το ότι ο Αμβρακιός σαν όνομα πουλάει. Τέλος, σ' ό,τι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, πιστεύω ότι αρκετά πράγματα έγιναν από την προγραμματική σύμβαση μέχρι σήμερα και αρκετά πράγματα δεν έγιναν.

Τη χρονική περίοδο που υπογράφηκε η προγραμματική σύμβαση, βλέπαμε ότι υπήρχε μια συνεχής επιβάρυνση του περιβάλλοντος. Άρχισαν ήδη κάποιοι μηχανισμοί για να σταματήσει αυτή η επιβάρυνση αλλά τα πράγματα ποτέ δεν μπορούν να προχωρούν γρήγορα.

Αυτό που διατύπωσα και στην εισήγησή μου, είναι ότι πραγματικά, εμφανίζεται να έχουμε ενθαρρυντικά αποτελέσματα στο θέμα της ρύπανσης του ποταμού Λούρου και του Αμβρακιού.

Δεν λέω ότι λύθηκε κανένα πρόβλημα, αλλά εκεί που μέχρι το '91 και το '92, είχαμε μια συνεχή - μικρή πάντοτε, γιατί ποτέ δεν γίνονται μεγάλα βήματα - επιβάρυνση της κατάστασης των νερών, έχουμε αρχίσει να βλέπουμε μια μικρή βελτίωση και αυτό είναι το μεγάλο ενθαρρυντικό σημείο.

Εγώ πιστεύω όμως ότι η πολιτεία πρέπει να σταθεί αρωγός και να βοηθήσει θαρραλέα. Δεν πρέπει να φθάσουμε στο 2000 και να μην έχει λυθεί ακόμα το πρόβλημα, όλων των βιολογικών καθαρισμών των οικισμών γύρω από τον Αμβρακικό και της διάθεσης των απορριμμάτων των κοινοτήτων γύρω από τον Αμβρακικό.

Εάν τώρα σ' αυτή τη χρυσή πενταετία, όσον αφορά τους πόρους που εισρέουν από την Κοινότητα, δεν λύσουμε αυτά τα δύο σοβαρά θέματα, εγώ δεν ξέρω πότε θα τα λύσουμε.

Τέλος, ελπίζουμε ότι σύντομα - και έτσι φαίνεται να δρομολογείται - θα καταληξούμε και στο Προεδρικό Διάταγμα που με επισπεύδοντα φορέα το ΥΠΕΧΩΔΕ θα ορίζει το διαχειριστικό σχέδιο της περιοχής του Αμβρακιού ώστε, να μην γίνονται πλέον επεμβάσεις, οι οποίες θα επιβαρύνουν το περιβάλλον και ταυτόχρονα να προωθούνται και εκείνες οι συμβατές με το περιβάλλον, αναπτυξιακές διαδικασίες.

Σ' αυτό το Προεδρικό Διάταγμα που θα ορίζει το διαχειριστικό σχέδιο θα πρέπει, να υπάρχει και ο διαχειριστικός φορέας.

Εδώ αυτό που έχουμε να πούμε ως ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ., είναι ότι, είμαστε εδώ και προκαλούμε την πολιτεία να μας χρησιμοποιήσει ως το βασικό εργαλείο.

Το νομικό καθεστώς θα το βρούμε και αν ξεκινήσουμε απ' αυτή τη βάση, πιστεύω ότι με τις όποιες αδυναμίες που είχαμε ως ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ., που ήταν πολλές, γιατί και τα οικονομικά προβλήματα ήταν πολλά, δείξαμε δείγματα γραφής, ώστε να μπορούμε να μας δώσουν την εμπιστοσύνη τους οι κεντρικοί φορείς.

Ανέφερα και στην εισήγησή μου, το συγκεκριμένο παράδειγμα της διαχείρισης του προγράμματος «ΑΙΝΤΕΡ» του βόρειου Ατλαντικού. Πιστεύω ότι ήταν μια επιτυχής προσπάθεια. Αναγνωρίστηκε σαν τέτοια από το Υπουργείο

Γεωργίας που είναι ο αρμόδιος φορέας, ξεκινήσαμε από ένα προϋπολογισμό 860 εκατομμυρίων και φθάσαμε στα 1.400 δισ. Πιστεύω ότι δεν είναι μόνο χρηματικό το θέμα, ότι έγιναν σωστές δραστηριότητες και το σημαντικότερο απ' όλα, ενταγμένες σε ένα σχέδιο και όχι αποσπασματικές.

Επομένως πιστεύω ότι μπορούμε ν' αποτελέσουμε τη βάση του φορέα διαχείρισης, του διαχειριστικού φορέα για την περιοχή του Αμβρακιού.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Ευχαριστώ πολύ κ. Αρβανίτη, πιστεύω ότι όλοι οι εκπρόσωποι της πολιτείας θα κρατήσουν την πρόκληση που διατυπώσατε και κρατώ τις θέσεις και τις παρατηρήσεις σας, ότι ο Αμβρακιός πουλάει, ο Αμβρακιός είναι ένας ενιαίος χώρος.

Συνεχίζουμε τις εργασίες και θέλω να αναφερθώ στην κα Λούκα Κατσέλη που είναι από τους πρώτους υπευθύνους αυτής της προσπάθειας και της το αναγνώρισαν όλοι. Δεν ξέρω κυρία Κατσέλη εάν σας τίμησαν γι' αυτό που κάνατε έως τώρα, ή γι' αυτό που σας ζητάνε να κάνετε.

Λ. ΚΑΤΣΕΛΗ: Να πω ότι πραγματικά ήταν για μένα ιδιαίτερη χαρά, η χθεσινή μέρα και η σημερινή, γιατί είναι πολύ σπάνιο στη χώρα μας, δυστυχώς, να υπάρχει μνήμη. Ενα αυτό και δεύτερον να τιμούμε και κάποιες προσπάθειες, όχι ανθρώπους, κάποιες πρωτοβουλίες. Και αυτό ήταν πρωτόγνωρο στη δική μου εμπειρία, γι' αυτό και πραγματικά συγκινήθηκα συναισθητόμενη και την ευθύνη αυτής της τιμής και της διακρίσισης.

Θα προσπαθήσω να είμαι πολύ ειλικρινής και λίγο σκληρή. Μιλάμε πάρα πολύ για το τι θέλουμε να κάνουμε και μιλάμε πάρα πολύ λίγο γιατί αποτυγχάνουμε να κάνουμε αυτό που θέλουμε να κάνουμε, και γιατί τα έργα παραμένουν ανολοκλήρωτα.

Αν με ρωτήσετε, ποιά είναι το πρόβλημα της Ελλάδας, όσον αφορά το χώρο της ανάπτυξης, θα σας έλεγα ότι δεν είναι ότι δεν υπάρχουν ιδέες, ότι δεν υπάρχουν άνθρωποι, ότι δεν υπάρχουν πόροι. Τα έχουμε και τα τρία.

Δεν έχουμε μάθει ή δεν ξέρουμε, ή δεν μπορούμε να οργανωθούμε, έτσι ώστε, να μπορέσουμε να κάνουμε πράξη αυτά που οραματιζόμαστε.

Όταν λοιπόν σκέφτομαι, τί πρέπει να γίνει, τώρα και στο μέλλον με τον Αμβρακικό, θέλω να γυρίσω πίσω, πριν δέκα χρόνια, να δω τι θέλαμε να κάνουμε και γιατί δεν κατορθώσαμε να κάνουμε, αυτό που θέλαμε να κάνουμε.

Και με βάση αυτή την εμπειρία, να κοιτάξουμε μπροστά και να δούμε, αν μπορούμε να διορθώσουμε αυτό που δεν κάναμε σωστά.

Σε κάθε αναπτυξιακή πρωτοβουλία, σε κάθε προσπάθεια

θα έλεγα ότι υπάρχουν για μένα τέσσερα βασικά κριτήρια. Πρώτον, πρέπει να έχεις μια άποψη, του τί θέλεις να κάνεις. Δεύτερον, πρέπει να υπάρχουν μια κινητήριος δύναμη, τρίτον, πρέπει να υπάρχουν κάποιοι θεσμοί και μηχανισμοί υλοποίησης, συντονισμού, αξιολόγησης, άμβλυνσης διαφορών που προκύπτουν, και τέταρτον, πρέπει να υπάρχει μια δυναμική ενεργοποίησης των ανθρώπων και των πολιτών μέσα από κίνητρα πολιτικά και οικονομικά, ώστε αυτά τα πράγματα που ξεκινάνε να μπορούν να αναπαράχθουν στο μέλλον.

Κάτω απ' αυτά τα τέσσερα κριτήρια - κίνητρα, ας δούμε την προγραμματική συμφωνία του Αμβρακικού πριν δέκα χρόνια. Άποψη, υπήρχε μια πρωτοποριακή άποψη, που ακούγοντας και τα συμπεράσματα αυτού του συνεδρίου, δεν νομίζω ότι έχει βασικά αλλάξει. Ήταν πρωτοποριακή για τον καιρό της.

Υπήρχε μια άποψη ολοκληρωμένη ανάπτυξης, διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Μιλάγαμε για ιχθυοκαλλιέργειες, υδατοκαλλιέργειες, γεωργική ανάπτυξη, για ήπιες μορφές, για αειφόρο ανάπτυξη. Η λέξη τότε *αειφόρος*, δεν είχε γίνει της μόδας, για προστασία του οικοσυστήματος, για πολιτιστικές δραστηριότητες, υπήρχε ένα μεγάλο κομμάτι στην προγραμματική σύμβαση για τον πολιτισμό και τον τουρισμό και την ενότητα του πολιτισμού και του τουρισμού.

Και επίσης, κάτι πολύ σημαντικό ότι, ο Αμβρακικός είναι μια ολόκληρη περιοχή, άρα η εξέταση πρέπει να γίνει κάτω από το πρίσμα συνολικών δραστηριοτήτων μιας ολόκληρης περιοχής, μιας λεκάνης που απορρέει στον Αμβρακικό.

Έτσι θα έλεγα ότι από άποψης «Άποψης», ήταν μια πρωτοποριακή και στις βασικές της κατευθύνσεις, μια σωστή άποψη. Και θα έρθω σε κάποιες μικρές διαφοροποιήσεις της άποψης εκείνης, για το σήμερα και για το αύριο.

Όσον αφορά την κινητήριου δύναμη, υπήρχε μια, ας την πω ηγετική ομάδα τότε, ηγετική ομάδα του κέντρου. Φτιάχτηκε η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. σαν ένας φορέας τότε, όχι φορέας διαχείρισης, αλλά φορέας υλοποίησης και κινητοποίησης. Και να πώς στελεχώθηκε η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ.

Ήρθαμε από το κέντρο, επιμορφώσαμε κάποιους ανθρώπους στο κέντρο και τους φέραμε στην τοπική κοινωνία και στελέχωσαν την ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ.

Και στην ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. πιστεύαμε τότε. Πιστεύω απλοϊκά ότι βάζοντας απλώς τους φορείς της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, της τοπικής αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών, κ.λπ. στο Διοικητικό Συμβούλιο αυτής της εταιρείας και στην κοινή επιτροπή Αμβρακικού, αυτό αρχεί, για να υπάρ-

ξει αγκάλιασμα και ενεργοποίηση του κόσμου και της περιοχής γύρω απ' αυτό το εγχείρημα.

Θα ξαναγυρίσω σ' αυτό, γιατί νομίζω ότι ήταν ένα από τα πράγματα από τα οποία, ίσως με την εμπειρία του σήμερα θα είχαμε κάνει διαφορετικά.

Φτιάξαμε κάποιους θεσμούς και μηχανισμούς υλοποίησης. Πάλι με μεγάλο βάρος στο κέντρο. Υπήρχε τότε το επιτελικό συμβούλιο εποπτείας του πενταετούς, βασικά μια διυπουργική επιτροπή στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, υπήρχε το ΚΕΠΕ, ένας κεντρικός φορέας που έδινε την τεχνική και οργανωτική στήριξη και υπήρχε και η συνεργασία μέσω της ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. με την τοπική κοινωνία.

Και τέλος, όσον αφορά το τέταρτο κριτήριο, τα κίνητρα, δεν είχαν προβλεφθεί κίνητρα, έτσι ώστε, ν' αλλάξουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων και των παραγωγών των οικονομικά ενεργών μονάδων σ' αυτή την περιοχή.

Δηλαδή ενώ προβλέπαμε ότι θα γίνει βιολογικός καθαρισμός, μετακίνηση χοιροστασιών, κ.λπ., δεν είχαμε προβλέψει τότε κίνητρα, έτσι ώστε, αυτές οι συμπεριφορές, αυτή η πορεία να ευοδοθεί.

Επομένως, εάν με ρωτούσατε, τί ήταν σωστό και τί λάθος, ή τί θα άλλαζα τώρα με την εμπειρία των δέκα ετών, θα έλεγα το εξής: Ότι η άποψη βασικά ήταν και παραμένει σωστή.

Δεύτερον, ότι ο φορέας ο οποίος πρέπει να είναι εδώ, δεν αρκεί να είναι φορέας διαχείρισης, πρέπει να γίνει φορέας κινητοποίησης.

Τρίτον, ότι δεν μπορούμε να περιμένουμε από μια ηγετική ομάδα του κέντρου ν' ασχολείται πάντοτε με την ίδια ένταση για τον Αμβρακικό.

Αυτή η ομάδα, όπως και έγινε και η ιστορία έδειξε, ήρθε, άλλαξε ίσως η πολιτική κατάσταση, έφυγε και το πρόγραμμα, έμεινε μετέωρο. Άρα το ζήτημα είναι και παραμένει νομίζω, ποιά γίνεται η ηγετική ομάδα εδώ στον τόπο που θα έχει κίνητρα να προχωρήσει, σε ο,τιδήποτε αποφασίσουμε.

Και τέταρτον, επειδή όταν λέω ηγετική ομάδα μιλάω για ομάδα κρούσης, απλώς χρησιμοποιώ αυτόν τον όρο και λέω, ποιοι θα είναι οι άνθρωποι που θα το πάρουν αυτό στους ώμους τους.

Και τέταρτο και σημαντικώτατο νομίζω, τί κίνητρα θεσπίζουμε, οικονομικά και πολιτικά κίνητρα, έτσι ώστε, ν' αλλάξει, να δει ο γεωργός ότι έχει κίνητρο ν' αλλάξει τη συμπεριφορά του από μια καλλιέργεια σε μια άλλη, σε μια βιώσιμη καλλιέργεια, ότι ο ιχθυοπαραγωγός έχει κίνητρο ώστε ν' αναπτύξει κάποιες άλλες δραστηριότητες, ότι ο τουρ οpeator, έχει κίνητρο να έρθει και να αναπτύξει τις δραστηριότητές του σ' αυτό το χώρο που λέγεται Αμβρακικός και που μπορεί να αναπτυχθεί ένας ποιοτικός τουρισμός.

Δηλαδή θα έλεγα ότι αυτό που θα ήθελα να μας απασχολήσει, ίσως σε ένα δεύτερο συνέδριο, είναι όχι τόσο το τί πρέπει να κάνουμε, γιατί αυτό περίπου το ξέρουμε, αλλά πώς πρέπει να αλλάξουμε τα κίνητρα και τις διαδικασίες, ώστε να μπορέσουμε να κάνουμε, αυτό που θέλουμε να κάνουμε.

Αυτή η ανάγκη γίνεται πολύ πιο έντονη σήμερα. Γιατί το κοινωνικό πλαίσιο στήριξης και η διοικητική συγκρότηση της χώρας, έχει δυο βασικές ιδιαιτερότητες. Πρώτον, ο Αμβρακικός για μια ακόμα φορά πέφτει ανάμεσα σε διοικητικές ενότητες. Έχουμε τρεις νομούς, δύο περιφέρειες όσον αφορά το αναπτυξιακό. Υπάρχει το Περιφερειακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Ηπειρώ, το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας και ο Αμβρακικός πέφτει για άλλη μια φορά ανά-

μεσα.

Και δεύτερον, η δεύτερη βασική ιδιαιτερότητα που δεν υπήρχε το '83, είναι ότι η όλη αναπτυξιακή διαδικασία είναι τέτοια, που το επιχειρησιακό πρόγραμμα και το δεύτερο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης βάζει ένα πλαίσιο και επαφίεται στους τοπικούς φορείς, να ενεργοποιηθούν να υποβάλουν προγράμματα και να χρηματοδοτηθούν.

Και εδώ πέρα υπάρχει μια τεράστια δυστοκία όχι μόνο στον Αμβρακικό, αλλά και σ' όλη την Ελλάδα. Δεν έχουμε μάθει στις τοπικές κοινωνίες να κινητοποιούμεθα, δεν υπάρχουν φορείς και τα επιμελητήριά μας δεν έχουν συνηθίσει να λειτουργούν έτσι, οι αναπτυξιακοί φορείς στην περιφέρεια δεν έχουν μάθει να συμπεριφέρονται έτσι, να φτειαίνουν προγράμματα, να τα προβάλουν και αυτά να μπορούν να χρηματοδοτηθούν.

Επομένως, παλαιά πριν δέκα χρόνια, ερχόταν το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και έλεγε: βάζω κάποια χρήματα και τα ρίχνω στον Αμβρακικό. Σήμερα αυτή η δυνατότητα είναι πολύ πιο περιορισμένη.

Τώρα υπάρχει ένα πλαίσιο και επαφίεται στους τοπικούς φορείς να ενεργοποιηθούν και/ή από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Γεωργίας, ή από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλοντος, ή Βιομηχανίας, ή Τουρισμού και Πολιτισμού, να υποβάλουν προγράμματα και να χρηματοδοτηθούν.

Και το ερώτημα που εγώ βάζω σε σας, ξέροντας την πραγματικότητα του Αμβρακικού, είναι ποιος θα το κάνει αυτό; Και για μένα η μόνη απάντηση είναι ότι, η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. μπορεί εν δυνάμει να το κάνει.

Εχει γίνει μια επένδυση στην ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. και θα είναι αμαρτία και σπατάλη πόρων αυτή την επένδυση να την απαξιώσουμε. Δεν με ικανοποιεί το γεγονός ότι κάνουμε μελέτες, ή δεν αρκεί αν θέλετε, να γίνει μια μελέτη για ένα νέο φορέα διαχείρισης. Αυτό που θα πρέπει γρήγορα να κάνουμε, γιατί δεν έχουμε καιρό, θα είναι να ενεργοποιήσουμε τους υπάρχοντες οργανισμούς, που αυτή τη στιγμή είναι καλώς ή κακώς η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. από τη μια μεριά και οι Νομαρχίες από την άλλη, για να γίνουν δύο πράγματα.

Πρώτον να αναδιαρθρωθεί η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. και από φορέας γραφειοκρατικός - και ασ μου επιτρέψετε, που εκφυλίστηκε να είναι - να γίνει ένας φορέας κινητοποίησης και ενεργοποίησης και ένας αναπτυξιακός φορέας, μια ουσιαστική αναπτυξιακή εταιρεία, και δεύτερον να ενεργοποιηθούν οι ίδιες οι Νομαρχίες, να φτειαχτεί ένα ειδικό πρόγραμμα Αμβρακικού, που να ενταχθεί στο επιχειρησιακό πρόγραμμα, σε όλα τα επιχειρησιακά προγράμματα που υπάρχουν και στις άλλες κοινοτικές πρωτοβουλίες.

Επομένως, θα τελειώνα λέγοντας ότι, αυτή η περίοδος είναι μια πολύ κρίσιμη περίοδος. Μπορεί να κάνουμε πάρα πολλά συνέδρια, να λέμε πολύ ωραία πράγματα, αλλά το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης έχει ακόμα τρία χρόνια μπροστά του. Άλλες περιοχές της χώρας κινούνται πολύ γρήγορα και τα κονδύλια δεν υπάρχουν μετά από έξι μήνες, ή από ένα χρόνο το πολύ και επομένως, αυτή τη στιγμή, χρειάζεται να αναλάβει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι δήμοι αυτή την πρωτοβουλία, διότι έχουν τα πολιτικά κίνητρα να το κάνουν και να φτειαχτεί πάλι μια συνέχιση του ειδικού προγράμματος του Αμβρακικού, να υποστηριχθεί από την πολιτεία και νομίζω ότι υπάρχουν άνθρωποι πια και στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και στο ΥΠΕΧΩΔΕ, να υποστηρίξουν μια τέτοια προσπάθεια, ώστε να χρηματοδοτηθεί. Και πιο σημαντικό απ' όλα, να αναδιαρθρωθεί αμέσως η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ., έτσι ώστε, να μπορέσει να συνεχίσει να παίζει τον τόσο σημαντικό ρόλο

που έπαιξε και παίζει.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Η κα Κατσέλη μίλησε με πολύ ανάγλυφο τρόπο. Ομάδα κρούσης, ομάδα τοπικής, φαντάζομαι. Όλοι θα κοιτάζουμε αμέσως τον κ. Δήμαρχο που μας φιλοξένησε τρεις μέρες εδώ. Κύριε Δήμαρχε, ομάδα κρούσης. Ο λόγος δικός σας. Πείτε μας και εσείς κάτι αισιόδοξο.

Ν. ΑΡΝΗΣ: Πράγματι, το συνέδριο αυτό, όπως όλοι διαπιστώνουμε είναι πάρα πολύ σημαντικό.

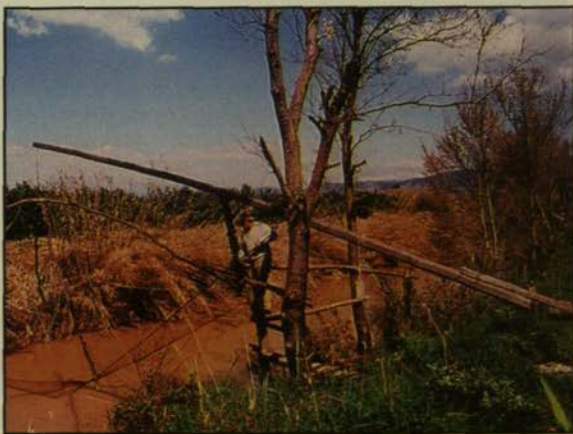
Κατ' αρχάς πριν μπω στο θέμα θα ήθελα να πω δυο λόγια, για να αρθεί κάποια παρεξήγηση, όσον αφορά το νότιο και βόρειο Αμβρακικό. Εμείς συνδέποτε είδαμε τον Αμβρακικό Κόλπο χωρισμένο σε βόρειο και νότιο. Ο Αμβρακικός είναι ένας Κόλπος ενιαίος, κοινός και αδιαίρετος και έτσι πρέπει να τον βλέπουμε.

Με τον υπότιτλο **Νότιος Αμβρακικός**, θέλαμε να δώσουμε μια ιδιαίτερη έμφαση, διότι το φαινόμενο το οικονομικό παρατηρείται στη συγκεκριμένη περίπτωση. Υπήρχαν δυο διαφορετικές ταχύτητες ανάπτυξης. Μια ταχύτητα ανάπτυξης του βορρά και μια του νότου.

Και εδώ θέλαμε να υπογραμμίσουμε τη διαφορά αυτή και να αποτανθούμε και στην πολιτεία, ώστε το ενδιαφέρον να είναι ενιαίο.

Βέβαια, υπάρχουν πολλές ευθύνες γι' αυτό το χωρισμό. Ευθύνες έχουμε και εμείς εδώ ως τοπικοί παράγοντες, η Νομαρχία Αιτωλοακαρνανίας, ευθύνες έχει και η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ., έχει και η κεντρική εξουσία.

Ένα δεύτερο θετικό σημείο που διαπιστώσαμε αυτές τις μέρες, είναι ότι το ενδιαφέρον της πολιτείας ήρθε πάλι

στην επιφάνεια και γι' αυτό αρχίσαμε και εμείς να αισιοδοξούμε.

Πραγματικά, πιστεύουμε ότι πολλά πράγματα από εδώ και πέρα και τα συμπεράσματα αυτά, θα γίνουν πραγματικότητα. Ένα τρίτο σημείο, όσον αφορά για την ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ., είναι ότι θα πρέπει να προχωρήσει με γοργό ρυθμό, πιστεύω, ο φορέας διαχείρισης, με πυρήνα πάντα την ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ., ώστε να παίξει ένα πιο ουσιαστικό ρόλο, να συντονίζει μάλλον πιο ουσιαστικά όλες αυτές τις προσπάθειες γύρω από τον Αμβρακικό Κόλπο και να παίξει έναν πιο ενεργό ρόλο.

Η εμπειρία σίγουρα της ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. αυτή τη δεκαετία είναι πολύ χρήσιμη, το στελεχικό της δυναμικό έχει κάνει πολύ μεγάλο αγώνα και γι' αυτό το συγχαίρουμε και νομίζω ότι θα πρέπει, αυτός ο φορέας διαχείρισης, να μπει στην τελική ευθεία σύντομα.

Νομίζω ότι για όλες αυτές τις προσπάθειες για την ανάπτυξη του Αμβρακικού Κόλπου, ένα μεγάλο και σοβαρό μέρος, θα πρέπει να το επωμιστεί η τοπική κοινωνία. Δεν μπορούμε να τα περιμένουμε όλα από την κεντρική εξουσία. Η κεντρική εξουσία θα δώσει κάποιες κατευθυντήριες γραμμές, η τοπική κοινωνία και οι τοπικοί παράγοντες, είναι αυτοί όμως που ξέρουν τις εγγενείς δυσκολίες και τα ουσιαστικά προβλήματα που παρουσιάζονται σ' όλη αυτή τη διαδικασία ανάπτυξης και προστασίας και αυτοί πρέπει να πάρουν επάνω τους πραγματικά, αυτή την προσπάθεια. Διαφορετικά κάπου θα αποτύχουμε. Ήδη έγινε αυτή η προσπάθεια πριν δέκα χρόνια, όπως είπε και η κα Κατσέλη. Για διαφόρους λόγους σταμάτησε, η φλόγα κάποιων ανθρώπων έσβησε, ενώ με την ενεργοποίηση της τοπικής κοινωνίας και των τοπικών φορέων, που ζουν πραγματικά κάθε μέρα τα προβλήματα, η φλόγα αυτή θα κατορθώσουμε να παραμείνει πάντα αναμμένη.

Ένα άλλο σημείο που ήθελα να θίξω και απευθύνομαι και στους εκπροσώπους της πολιτείας, τους κ.κ. υπουργούς και βουλευτές, τον κ. νομάρχη και που το θεωρώ πολύ σημαντικό, είναι ο κατακερματισμός των διαφόρων κωνδυλίων, είτε ελλαδικών, είτε της ευρωπαϊκής ένωσης. Αυτός ο κατακερματισμός λοιπόν και οι διάφορες υποσχέσεις που δίνουμε κατά καιρούς, για το φτείαζιμο κάποιων βιολογικών καθαρισμών, σε διάφορες περιοχές.

Αποτέλεσμα, τη δεκαετία του '80, άρχισαν πολλοί βιολογικοί καθαρισμοί, δυστυχώς όμως αυτή τη στιγμή λειτουργούν ελάχιστα. Έτσι λοιπόν, εδώ έχουν ευθύνη και οι δήμοι και οι κοινότητες και δεν μπορείο κάθε πρόεδρος, ή κάθε δήμαρχος να πηγαίνει στον υπουργό και να του λέει υπουργέ μου, θέλω βιολογικό καθαρισμό.

Θα πρέπει να δούμε το θέμα των βιολογικών καθαρισμών με μια αντικειμενικότητα θα έλεγα. Θα πρέπει να δοθεί κάποια βαρύτητα στον Αμβρακικό Κόλπο, να τελειώσουν σύντομα όσοι βιολογικοί καθαρισμοί έχουν αρχίσει. Ήδη ο βιολογικός της Βόνιτσας έχει αρχίσει το 1985 και ακόμα είναι σε εκκρεμότητα.

Κάποιοι βιολογικοί καθαρισμοί σε κάποια χωριά ή σε κάποιους δήμους, που δεν είναι απαραίτητοι, θα πρέπει να σταματήσουν και να γίνει κάποια αναδιανομή στα χρήματα, ώστε να τελειώσουν αυτοί του Αμβρακικού Κόλπου που έχουν μεγάλη σημασία και προτεραιότητα.

Θα πρέπει να δούμε και μελλοντικά εάν κάποιος βιολογικός καθαρισμός τελειώσει. Θα μπορούσε να λειτουργήσει, αν μια μικρή κοινωνία θα μπορούσε να καλύψει το κόστος της λειτουργίας. Διαφορετικά, αν δεν μπορεί να καλύψει το κόστος, ή δεν θα λειτουργήσει, ή θ' αναγκαστεί η ίδια η πολιτεία να τον λειτουργήσει και να επιχορηγήσει τη λειτουργία αυτή του Αμβρακικού, που σημαίνει ότι οι υπόλοιπες κοινωνίες θα χρηματοδοτούν αυτό το κόστος.

Εδώ θα πρέπει νομίζω να το δούμε με σοβαρότητα και να σταματήσουμε και κάποιες υποσχέσεις, γιατί δεν πάει άλλο. Έχει φθάσει πλέον ο κόμπος στο χτένι. Ένα άλλο σημείο λίγο πρακτικό που ήταν ενθαρρυντικό από κάποιες εισηγήσεις που έγιναν, από τον καθηγητή Α. Στάμου, είναι όσον αφορά τα μαθηματικά μοντέλα.

Εδώ θα πρέπει να το δούμε άμεσα και με μια κουβέντα που είχα και με τον πρώτανη Ε.Μ.Π., με κάποιο μαθηματικό μοντέλο που έχουν φτιάξει, θα πρέπει να ανοιχθούν κάποιοι δίοδοι στον Αμβρακικό Κόλπο και θα πρέπει να δούμε αυτό το μαθηματικό μοντέλο σοβαρά.

Ήδη η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. έχει κάποιες μετρήσεις. Από εδώ και πέρα θα πρέπει να γίνουν κάποιες μετρήσεις, διαχρονικές, ουσιαστικές, ώστε με βάση τα πραγματικά δεδομένα που θα υπάρχουν, βάζοντας κάτω το μαθηματικό μοντέλο, θα δούμε για ένα, δυο - τρία χρόνια, ποιές θα είναι οι επιπτώσεις μέσα από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή αυτών των παρεμβάσεων, οπότε μετά θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε και στην πράξη. Αν δεν υπάρξουν κάποιες αλλοιώσεις θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε στην πράξη την υλοποίηση αυτών των ανοιγμάτων στον Αμβρακικό, ώστε αυτή η ανανέωση που γίνεται σήμερα, μια φορά το χρόνο, να γίνεται πολύ συντομότερα και να αναστείλουμε αυτή την επιταχυνόμενη μόλυνση του περιβάλλοντος και του Αμβρακικού.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Σ' ό,τι αφορά τα επιστημονικά εργαλεία μπορούμε και εμείς να πάρουμε δεσμεύσεις. Εγώ τώρα θα ρωτήσω για τις δεσμεύσεις που άλλοι καλούνται να πάρουν. Και ο κύριος χρηματοδότης του συνεδρίου, το ΥΠΕΧΩΔΕ καλείται να πάρει δεσμεύσεις. Κύριε Τσίφρας αφήσαμε τελευταίο, για να ακούσουμε τί δεσμεύσεις το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι σε θέση να πάρει, την κρίσιμη τριετία που μας έρχεται, όπως τόνισε η κα Κατσέλη.

Δ. ΤΣΙΡΟΣ: Ξεκινώ από μια παρατήρηση ότι η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. ιδιαίτερα με την παρουσία του διευθύνοντος συμβούλου κ. Ξυλογιάννη, γκρίνιασε. Όχι δεν συμφωνώ, απλώς ήταν μεγάλο το πάθος του κ. Ξυλογιάννη που ζει τα τοπικά προβλήματα έντονα και πρέπει να πω ότι αυτά που ανέφερε ήταν μια γενική στην ουσία περίληψη, μια αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης, ένας απολογισμός και οπωσδήποτε έδωσε και την προοπτική.

Στην ουσία μας συμπεριέλαβε όλους, με τις απόψεις μας, αν μου επιτρέπει ο φίλος μου κ. Βασενχόβεν, γιατί είπε ότι αντιλαμβάνεται ότι εκπορεύεται μια αντίληψη όσον αφορά

την αιεφορική διαχείριση της χώρας θα έλεγα γενικότερα, μια αντίληψη «καζίνο».

Δεν συμφωνώ, δεν είναι έτσι. Ίσως θέλει να υπογραμμίσει τη δραματικότητα, ίσως το επείγον των προβλημάτων. Δεν θέλω να απολογηθώ για κάτι στο οποίο άλλωστε δεν μου έχει ανατεθεί και ο συγκεκριμένος ρόλος, αλλά αναρωτιέμαι, ένα μητροπολιτικό κέντρο τεσσάρων εκατομμυρίων, ένα από τα σπουδαιότερα κέντρα υπηρεσιών στη Μεσόγειο, πρέπει να έχει και καζίνο. Δεν ξέρω εάν δεν ταιριάζει απόλυτα στο πλαίσιο αυτού του συνεδρίου να ειπωθεί αυτό, αλλά νομίζω ότι τουλάχιστον είναι λογικό.

Είχαμε ευκαιρία με την κα Κατσέλη να αποσπάσουμε την υπόσχεσή της ότι σε ένα σχήμα, ως το πούμε τριγωνικό, γραφείο πρωθυπουργού, υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και ΥΠΕΧΩΔΕ, θα δώσουμε τη μάχη στα κοινοτικά όργανα, ώστε στη μεγάλη κοινοτική πρωτοβουλία ΙΝΤΕΡΕΚ 2 που αφορά τις περιφέρειες, θα ενταχθεί, θα περάσει και θα προχωρήσουμε και στην υλοποίηση ενός μεγάλου προγράμματος, χιλίων διακοσίων εκατομμυρίων για τον Αμβρακικό.

Η πρόταση έχει ήδη γίνει και είναι να το παλέψουμε. Ενδιαφέρον έχει αυτό που είπε στην αρχή ο κ. Παπαγιαννάκης ότι, αναμένεται και είναι απαραίτητη ακόμα μεγαλύτερη βοήθεια από την πολιτεία.

Με τις διευκρινίσεις που στα πλαίσια της δικής της παρέμβασης έκανε η κα Κατσέλη, γίνεται προφανές ότι, όταν μιλάμε για πολιτεία, εννοούμε όλο το πλέγμα της σημερινής εξουσίας. Δεν συμπεριλαμβάνει μόνο την κεντρική διοίκηση, συμπεριλαμβάνει τις αποκεντρωμένες υπηρεσίες, συμπεριλαμβάνει την περιφέρεια, τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ, μέχρι κάτω και «τον τελευταίο εκπολιτιστικό σύλλογο».

Ο Λουδοβίκος Βασενχόβεν είπε ότι πράγματι για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που συζητάμε δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις. Είναι προφανές ότι, τουλάχιστον όσον αφορά την αιεφορική διαχείριση που είναι κανείς υποχρεωμένος να ακολουθήσει σενάρια, μιλάμε για ένα συνεχές στοίχημα μεταξύ όλων των παραγόντων που συνθέτουν αυτό το πράγμα, που λέμε τελικά ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ με τις πάγιες πλέον θέσεις του, μετά από μια πρώτη κωδικοποίηση των ποικίλων απόψεων του συνεδρίου, αλλά έχοντας υπόψη και τις θέσεις π.χ. θα έλεγα της ελληνικής ορνιθολογικής εταιρείας, μιας μη κυβερνητικής περιβαλλοντικής οργάνωσης, θα σας εκπλήξει εάν πάρετε ένα έντυπο, που νομίζω ότι μοιράζεται, για το πώς κωδικοποιούνται προτάσεις για ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία τοπικών κοινωνιών σε διεθνές επίπεδο.

Οπότε κύριε Δήμαρχε, πιστεύω ότι με το συνέδριό μας έχουμε μπει σε ένα γενικό κλίμα διεθνές που εκπορεύεται και από το Ρίο 1992 στη Βραζιλία και δεν είμαστε ξεκομμένοι.

Ετσι γενικά φαίνεται ότι δρομολογούνται οι αντιδράσεις, οι προβλέψεις, αλλά και οι σχεδιασμοί παγκόσμια. Είναι αναγκαία, θα έλεγα, η ύπαρξη τοπικών οργανισμών ή υπηρεσιών για την επιτυχημένη σύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης με τη διατήρηση των περιοχών ιδιαίτερου οικονομικού ενδιαφέροντος.

Η επεξεργασία και προώθηση τοπικών προϊόντων πρέπει να προσεγγίζεται με σοβαρότητα, χωρίς να λησμονείται η ανάγκη προσεκτικής εκτίμησης της οικονομικής βιωσιμότητας, αλλά και της περιβαλλοντικής τους συμβατότητας.

Ο τουρισμός είναι μια ενδιαφέρουσα παραγωγική διε-

Ποταμός Λούρος

ξοδος στον τομέα των υπηρεσιών, η αλόγιστη όμως μεγέθυνσή του θα οδηγήσει ίσως και σε ανεπιθύμητα αποτελέσματα. Εκπαίδευση και κατάρτιση του τοπικού πληθυσμού, προσφέρει μακροπρόθεσμα βιοποριστικές διεξόδους και διευκολύνει την αιεφορική διαχείριση της ίδιας της περιοχής.

Διακρίνεται η ανάγκη επίσης να υπάρξει συντονισμός και σύνδεση όλων των έργων που υλοποιούνται στην περιοχή. Ετσι μόνο επιτυγχάνονται κάποιοι μακροπρόθεσμοι στόχοι και αποφεύγονται άσκοπες επικαλύψεις και σπατάλες.

Αυτή η διαπίστωση παραπέμπει και πάλι στο επείγον της συγκρότησης τοπικού διαχειριστικού σχήματος. Η αξία και η χρησιμότητα της ειλικρινούς και συνεχούς αλληλοσημείωσης των εμπλεκόμενων φορέων και προσώπων, είναι αδιαμφισβήτητη και αναντικατάστατη.

Να πω κάτι που αναφέρθηκε ήδη ότι, το γεγονός αυτό αναγνωρίστηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ που με γενναία επιχορήγηση συνέβαλε αποφασιστικά και στην υλοποίηση αυτού ακριβώς του συνεδρίου.

Όσον αφορά τους διαχειριστικούς φορείς, είναι ένας προβληματισμός που δεν αφορά μόνο τον Αμβρακικό Κόλπο. Η σύμβαση Ραμσάρ όσον αφορά την Ελλάδα, συμπεριλαμβάνει ένδεκα υγρότοπους. Να λάβετε υπόψη σας ότι είναι υπό εξέλιξη και η συγκρότηση αντίστοιχων

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κόπρυνας

φορέα» στα δυο εθνικά πάρκα, στη Ζάκυνθο «Καρέτα - Καρέτα» και στις Σποράδες «Μονάχους - Μονάχους». Το Υπουργείο, από το φθινόπωρο του 1993, κάνει ό,τι μπορεί για να επιταχύνει αυτή τη διαδικασία συγκρότησης σχημάτων διαχείρισης και πιστεύω ότι πολύ σύντομα, θα είμαστε σε θέση να εξαγγείλουμε και πολύ συγκεκριμένες αποφάσεις.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Κυρίες και κύριοι, βλέπετε τελικώς καλά τα καταφέραμε, πήραμε και τις δεσμεύσεις και ελπίζω ότι είναι οι τελεσίδικες δεσμεύσεις και ότι όλοι θα δεσμεύονται να τις υλοποιήσουν μέχρι τέλους.

Δ. ΚΑΤΣΕΛΗ: Θα ήθελα έτσι πολύ επιγραμματικά να συνοψίσω αυτό που βγήκε απ' αυτή τη συζήτηση. Νομίζω ότι συμφωνούμε για ένα ειδικό πρόγραμμα, ίσως του Αμβρακικού, που θα τονίζει κάτι που πολύ ωστό είπε και ο κ. Βασενχόβεν και η κα Παχάκη. Την ταυτότητα του Αμβρακικού. Ο Αμβρακικός σαν επώνυμο προϊόν, σαν μια επώνυμη δραστηριότητα.

Το δεύτερο, ότι χρειάζεται μια αναδιάρθρωση της ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. χρειάζεται φορέας διαχείρισης, αλλά και φορέας κινητοποίησης και ευαισθητοποίησης.

Τρίτον, ότι πρέπει να γίνει μια διασύνδεση με τις αγορές που υπάρχουν και στο χώρο του τουρισμού και της ιχθυοκαλλιέργειας και εκεί θα έβραζα κάτι που μου ήρθε μια σκέψη τώρα, γι' αυτό πήρα το λόγο, γι' αυτό το κέντρο ερευνών και εφαρμογών, πάνω στους κλάδους των θαλάσσιων υδατοκαλλιέργειών, ίσως μπορούμε να δούμε ένα - δυο θεσμούς που να είναι και εργαστήρια και εκεί το Πολυτεχνείο μπορεί να δεσμευθεί, επειδή όλες οι δεσμεύσεις έχουν ήδη ληφθεί στη διάρκεια του συνεδρίου, αλλά νομίζω ότι μπορεί να γίνει κάτι το συγκεκριμένο και μόνιμο σ' αυτή την κατεύθυνση.

Να δούμε πώς θα ενταχθεί αυτό το ειδικό πρόγραμμα ΠΕΠ, Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης. Και τέλος, θέλω να το υπογραμμίσω γιατί δεν ξέρω αν έγινε κατανοητό, να δούμε συγκεκριμένα κίνητρα φορολογικά, επενδυτικά, κ.λπ. για την αναδιάρθρωση κάποιων παραγόντων, κυρίως για άλλες συμπεριφορές.

Στο χώρο της ενέργειας, όταν δόθηκε φορολογική απαλλαγή για την τοποθέτηση ήλιακού θερμοσίφωνα, είδαμε μια αλλαγή συμπεριφοράς. Γιατί να μην εξετάσουμε ειδικά κίνητρα για περιβαλλοντική αν θέλετε συμπεριφορά, ιδιαίτερα σε κρίσιμους τομείς όπως αυτός;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Κυρία Κατσέλη προσυπογράφα αυτά που λέτε, είναι πολύ εύστοχα, απλώς μια παρατήρηση, γιατί θα αδικούσα ορισμένους ανθρώπους, που μας παρουσίασαν - όσον αφορά τις υδατοκαλλιέργειες και τις δυνατότητες που υπάρχουν - πολύ καλές εισηγήσεις. Υπάρχει τεράστιο δυναμικό, μέινωμε έκπληκτοι για το μέγεθος και τη βαθειά γνώση αυτού του δυναμικού σ' αυτά τα θέματα. Δεν χρειάζεται να κάνετε τίποτα άλλο. Καλέστε τους και νομίζω ότι έχουν τις λύσεις και τις προτάσεις για να αποφασίσουν, έχουν πολλά να πουν, ήδη είναι πολλά.

Δ. ΒΑΣΕΝΧΟΒΕΝ: Δυο λόγια, όχι βέβαια για να απαντήσω στον κ. Τσίρο για το θέμα των καζίνο που στο κάτω κάτω δεν μας αφορά εδώ πέρα. Εξάλλου δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις η γραμμή που βγαίνει εκ των άνω είναι προς την κατεύθυνση μιας θαρραλέας αντιμετώπισης των φαινομένων υποβάθμισης του περιβάλλοντος, είναι προς την κατεύθυνση μιας αειφορικής πολιτικής και αυτό εμφανίζεται π.χ. στο παράδειγμα που έδωσε ο κ. Τσίρος της περιπτώσεως της Ζακύνθου και του θαλάσσιου πάρκου, όπου είναι γνωστές οι δυσκολίες που έχουν ν' αντιμετωπίσουν οι αρχές, σε ένα τόσο ευαι-

σθητο θέμα.

Δυο άλλα σημεία θέλω ν' αναφέρω και να τονίσω, επειδή πολύ σωστά διατυπώθηκε από την κα Κατσέλη ο χαρακτήρας που πρέπει να έχει ο φορέας ανάπτυξης και κινητοποίησης. Προς Θεού να μην είναι δυσκίνητος, προς Θεού να έχει ικανότητα αποφάσεων, ευελιξία, αποτελεσματικότητα.

Και τα λέω αυτά επειδή τυχαίνει να έχω εμπλακεί στη δημιουργία ενός φορέα ανάπτυξης διαχείρισης, ενός τελείως διαφορετικού χώρου στην περιοχή της Αθήνας και έχω συνειδητοποιήσει, το πόσο τραγικές μπορεί να είναι οι συνέπειες, όταν οι εκπρόσωποι σε ένα φορέα ετερόκλητων φορέων, ακολουθούν καθάνας τη δική του πορεία και εκπροσωπούν τελείως διαφορετικές κατευθύνσεις.

Και ένα δεύτερο σημείο που θέλω να τονίσω είναι της ενημέρωσης. Δεν ξέρω μήπως κάναμε ήδη ένα λάθος, ένα κακό ξεκίνημα. Αυτό το συνέδριο πόσο γνωστό θα γίνει στους κατοίκους της περιοχής; Πού είναι το τοπικό ραδιόφωνο που να μεταδίδει τις συζητήσεις που γίνονται σ' αυτό το συνέδριο, στους κατοίκους της περιοχής; Το μεταδίδει απ' ευθείας; Αν είναι έτσι αυτό είναι ένα πολύ ενθαρρυντικό σημάδι.

Και ένα άλλο στοιχείο που πρέπει να επιδιώξουμε είναι η συμμετοχή και η κινητοποίηση των νέων, των οποίων η παρουσία είναι απαραίτητη για να αγκαλιάσει η τοπική κοινωνία αυτές τις πρωτοβουλίες.

Κ. ΠΑΧΑΚΗ: Δυο σημεία ήθελα να θίξω, επειδή εξ αρχής συμμετείχα σ' αυτή την επιτροπή για τη διοργάνωση του συνεδρίου και είμαι και συνυπεύθυνη για τον τίτλο που πήρε. Θέλω να πω λίγο τη συλλογιστική που ανέπτυξε ο κ. δήμαρχος και να την ενισχύσω, ότι ο Αμβρακικός είναι ένας, η κινητοποίηση κάθε ενός, κάθε ομάδας, κάθε τόπου για την προσέλκυση όχι σε αντίθεση με όλους τους άλλους, αλλά σε συνεργασία, για να κάνει το δικό του μερίδιο, για την προσέλκυση της προσοχής προς το δικό του τόπο, είναι ακριβώς το πνεύμα της τοπικής ανάπτυξης.

Μέσα σ' αυτό το πνεύμα ήταν απολύτως δικαιολογημένη η εστίαση στο νότιο Αμβρακικό που έγινε στον υπότιτλο του συνεδρίου και μπορώ να πω ότι ήταν καθυστερημένη ήδη η κινητοποίηση ακριβώς αυτού του τμήματος της περιοχής του Αμβρακικού, δηλαδή του τμήματος που ανήκει στην Αιτωλοακαρνανία.

Και εξ αυτού είναι τόσο περισσότερο επαινητή η προσπάθεια που άρχισε ο κ. δήμαρχος της Βόνιτσας και ενθάρρυνε να ακολουθηθεί και από όλες τις άλλες κοινότητες και τους δήμους της περιοχής. Να τραβήξουμε δηλαδή την προσοχή με ανάλογες αναπτυξιακές συναντήσεις ή συνέδρια και στο δικό τους τόπο.

Πολλοί από μας που ήρθαμε από μακριά δεν γνωρίζαμε τη Βόνιτσα, ενώ είχαμε πάει άπειρες φορές στην Άρτα και στην Πρέβεζα που έχουν οργανώσει ανάλογα συνέδρια, για τη δική τους τοπική ανάπτυξη. Επομένως, δεν υπάρχει κανένα πνεύμα ανταγωνισμού ή ξεχωρισμάτος, αλλά υπάρχει πνεύμα ότι και εμείς είμαστε εδώ και κάνουμε τα δικά μας πράγματα για τον εαυτό μας.

Το δεύτερο σημείο που θα ήθελα να θίξουμε είναι αυτό του φορέα. Επειδή ήμουν επί δυο θητείες μέλος του Δ.Σ. της ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. ως εκπρόσωπος του ΚΕΠΕ και της προγραμματικής σύμβασης, τώρα πια δεν είμαι εκεί, επομένως δεν είναι από προσωπική ανάμειξη στην εξέλιξη του φορέα, που θέλω να πω δυο πράγματα.

Η πείρα μας μέσα από την ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. δείχνει ότι, είναι πολύ σημαντικό και πολύ σπουδαίο να συνδυάζονται ο φορέας που βοηθάει στην ανάπτυξη με το φορέα που συμβουλεύει και πιέζει προς την κατεύθυνση της προστασίας.

Εκείνος που υποστηρίζει ορισμένες πρωτοβουλίες, είναι σε θέση να θέσει και όρους ότι αυτές οι πρωτοβουλίες για να ευδοθούν και να εγκριθούν, πρέπει να εκπληρούν και αυτούς τους όρους που τους ξέρουμε μέσα από το διαχειριστικό σχέδιο για την προστασία του περιβάλλοντος.

Αυτό για το φορέα της κινητοποίησης, όπως είτε η κα Κατσέλη, της εμφύχωσης και ταυτόχρονα της προστασίας. Και δεύτερον ήθελα να πω πως ο φορέας που είναι ταγμένος για την προστασία του περιβάλλοντος, προς Θεού ας μην ταυτιστεί στη συνείδηση του τοπικού κόσμου, ως ο φορέας μπαμπούλας, που δουλεύει για τα πουλιά και τιμωρεί τους ανθρώπους.

Πρέπει να είναι ο φορέας που θα συνεργάζεται με τους ανθρώπους, ώστε να πετύχει το διπλό σκοπό και στόχο της ανάπτυξης της τοπικής κοινωνίας, με σεβασμό προς το περιβάλλον, που είναι το σπίτι κάθε τοπικής κοινωνίας.

Δ. ΤΣΙΡΟΣ: Παρ' όλο που η κα Παχάκη μπήκε στη ζύμωση της προσωπικότητας της ταυτότητας του φορέα, πρέπει να επαναλάβω ότι αμετακίνητη επιλογή είναι να υπάρξει σύντομα ένας τέτοιος φορέας, σύμφωνα με τις προδιαγραφές και απαιτήσεις του Νόμου 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος.

Μέσα σ' αυτόν τον φορέα, είναι σαφές ότι η ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. θα έχει μια ιδιαίτερη λειτουργική ζωτική θέση. Δεν έχω τίποτα άλλο να προσθέσω. Και η πολιτική βούληση να μην υπήρχε, ώστε να ιδρυθεί το διαχειριστικό σχήμα, και αυτό να μην υπήρχε, που υπάρχει και μάλιστα με το παραπάνω, είναι νομοθετημένη επιταγή, επιταγή ενός τεράστιου νομοθετικού πλαισίου που εν πάση περιπτώσει τάραξε τα νερά και έχει την αφετηρία του εκεί στα μέσα της δεκαετίας του '80.

Κ. ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ: Δεν έχω πολλά πράγματα να συμπληρώσω εκ των πραγμάτων. Απ' αυτά που ήδη ανέφερα προηγουμένως, αυτό που κρατώ από τις επιστημονικές που έγιναν, κυρίως από την κα Κατσέλη, είναι το ότι είναι πολύ ευχάριστος ο χρόνος και το περιθώριο που μας μένει για να πούμε ότι βάζουμε μια χρονοβόρα διαδικασία για ένα ειδικό πρόγραμμα Αμβρακικού και προλαβαίνουμε ταυτόχρονα το να φτάσει στους αποδέκτες, πριν κλείσουν τα προγράμματά τους.

Έχουν σταλεί προτάσεις, στο γενικό πνεύμα, για την προστασία και ανάπτυξη του Αμβρακικού, που πέρασαν μέσω της περιφέρειας Ηπείρου και μετά μέσω του ΥΠΕΧΩΔΕ και σ' αυτή την πρόταση που είναι βασική - είναι μια πρόταση που έγινε από τους φορείς της περιοχής με τη βοήθεια της ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. με προϋπολογισμό 7 δις. - περιλαμβάνονται όλα σχεδόν τα πράγματα που αφορούν την προστασία και την ανάδειξη της περιοχής.

Επίσης έχουν σταλεί προτάσεις στο δεύτερο ΛΙΜΠΕΡΤ και για τη βόρεια και για τη νότια περιοχή. Ακόμη έχουν σταλεί προτάσεις και σε άλλες κοινοτικές πρωτοβουλίες. Ίσως όλες αυτές να μην είχαν ενταχθεί σε μια συνολική επικεφαλίδα. Δεν είναι δύσκολο να τις εντάξουμε στη συνολική επικεφαλίδα.

Το δεύτερο σ' ό,τι αφορά την αναδιάρθρωση της ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. Ήδη εκ των πραγμάτων θα γίνει μια καταστατική συνέλευση στην ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. γιατί έχουν αλλάξει διάφοροι θεομοί σχετικά με τους μετόχους της.

Επομένως, αυτό θα πρέπει να γίνει σε πολύ σύντομο χρόνο. Απλώς θέλουμε μια βοήθεια και όταν λέω θέλουμε,

Ζώνη πλημμυρών Λούρου

δεν εννοούμε μόνο εμείς οι εργαζόμενοι στην ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ., αλλά και η τοπική κοινωνία και οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις. Μια βοήθεια σ' ό,τι αφορά το νομικό πλαίσιο και του τί αλλάγες έπρεπε να γίνουν, ώστε να είναι πιο αποτελεσματικό το σχήμα.

Και μάλιστα να διευκολύνει και το ΥΠΕΧΩΔΕ και να αποτελέσει και το φορέα διαχείρισης. Γιατί εγώ φοβάμαι τα πολλά σχήματα. Δηλαδή εάν δημιουργηθεί κάτι παρεμφερές που θα έχει ταμπέλα, φορέας διαχείρισης και κάτι διπλανό που θα λέει ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ., φοβάμαι μήπως στην πορεία υπάρξει κάποια αντιπαλότητα που θα αποβεί εις βάρος της περιοχής.

Ν. ΑΡΝΗΣ: Φθάνει να κατανοήσουμε όλη η κοινωνία εδώ της περιοχής του Αμβρακικού Κόλπου, ότι το περιβάλλον θα πρέπει να το βλέπουμε σαν μια αναπτυξιακή διαδικασία. Δεύτερον ότι, ο Αμβρακικός Κόλπος είναι ένας κομώμενος γίγαντας που συνδυάζει, ήπιες μορφές τουρισμού, αγροτική οικονομία και περιβάλλον. Τρίτον, θέλω να ξαναφέρω την πρόταση που έκανα στο άνοιγμα του συνεδρίου ότι, κάθε δυο χρόνια θα πρέπει να γίνεται το συνέδριο αυτό σε μια διαφορετική πόλη του Αμβρακικού, με σκοπό τα νέα δεδομένα που δημιουργούνται κάθε φορά να έρχονται στην επιφάνεια και να έρχονται στην επιφάνεια τα προβλήματα, το τί έγινε, γιατί δεν έγινε, να έχουμε δεσμεύσεις της πολιτείας, αλλά και του επιστημονικού κόσμου της χώρας.

Αυτά ήθελα να πω και για μια ακόμα φορά θέλω να ευχαριστήσω όλους εσάς, που ήρθατε να μας τιμήσετε με την παρουσία σας σ' αυτό το συνέδριο για την ανάπτυξη του Αμβρακικού Κόλπου.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Ευχαριστούμε όλοι γιατί μας φιλοξενήσατε. Κλείνοντας τις παρατηρήσεις από πλευράς Ε.Μ.Π. μια που ο κ. Μαρκάτος δεν μπόρεσε να παραμείνει για ειδικούς λόγους, επιβεβαιώνουμε τη δέσμευσή του, τη δέσμευση του Πολυτεχνείου από τα χείλη του κ. Μαρκάτου, να συνδιοργανώνουμε κάθε δυο χρόνια ένα τέτοιο συνέδριο σε μια άλλη πόλη και το επόμενο συνέδριο ευχόμαστε να γίνει πράγματι σε δυο χρόνια και θα έχουμε πολύ πιο ευχάριστες διαπιστώσεις πλέον να κάνουμε. Σε ποια πόλη θα το αποφασίσουμε όλοι μαζί. Δεν υπάρχει πρόβλημα. Ένας είναι ο Αμβρακικός.